

Pericopa VaEra - Ce au băut egiptenii în zilele plăgii de sânge? [anul 5784]

Prima din cele zece plăgi aduse de Dumnezeu pe egipteni a fost cea de sânge. Întâi ea este descrisă pe scurt, când Domnul l-a trimis pe Moise (Moșe) să avertizeze Faraonul (Exod 7:17-18). După ce Faraonul a refuzat să trimită evreii, Moise a primit porunca să-i spună lui Aaron (Aharon) să efectueze prima plagă, ea este descrisă în amănunte: „ Domnul i-a spus lui Moise: Spune-i lui Aaron, i-ați toiagul și întinde-ți mâna peste apele Egiptului, peste râurile lor și peste canalele lor și peste iazurilor lor și peste toate adunările lor de ape – și ele vor deveni sânge. Și va fi sânge în toată țara Egiptului, chiar și în [vase de] lemn și piatră ... și toată apa care era în Nil s-a preschimbat în sânge. Peștele care era în Nil a murit și Nilul s-a uscat, iar egiptenii nu au putut să bea apă din Nil și sângele a fost în toată țara Egiptului ... Iar toți egiptenii au săpat în jurul Nilului după apă de băut, căci nu puteau să bea din apele Nilului. Și s-au împlinit șapte zile după ce Domnul lovise Nilul” (Exod 7: 19-25).

Întrebarea inevitabilă care se ivește în acest caz este ce au băut egiptenii în aceste zile? După textul biblic pare că această plagă ar fi durat șapte zile. Dacă într-adevăr așa a fost, se accentuează problema cum au supraviețuit egiptenii în aceste zile fără apă.? E adevărat că în atenționare s-a spus apele Nilului, însă în porunca pe care a primit-o Aaron „întinde-ți mâna peste apele Egiptului, peste râurile lor și peste canalele lor și peste iazurilor lor și peste toate adunările lor de ape – și ele vor deveni sânge. Și va fi sânge în toată țara Egiptului, chiar și în [vase de] lemn și piatră ... și toată apa care era în Nil s-a preschimbat în sânge”. De aici reiese că toată apa Egiptului s-a transformat în sânge. Așa au înțeles și înțelepții din Talmud aceste versete, adică este vorba de toată apa Egiptului, inclusiv rezervele oamenilor în case. Atunci, ce oare au băut egiptenii?

Înțelepții care au semnalat această problemă, ei și urmașii lor de-a lungul anilor, au propus câteva soluții. Noi vom prezenta aici patru din aceste propuneri.

1. **Apă sărată.** Din interpretarea înțelepților reiese că plaga de sânge nu i-a lovit pe evrei. Ei aveau rezerve de apă în gospodării și puteau bea chiar și din Nil. Această afirmație se bazează pe următorul dicton din Mișna, tractatul Avot 5:4 (numit și Pirkei Avot): „Zece minuni au fost făcute pentru strămoșii noștri în Egipt”. Rambam explică aceste zece minuni „ele sunt salvarea evreilor de la cele zece plăgi, căci fiecare plagă era vizată doar peste egipteni, fără [să atingă] Israelul”. Mulți alții comentează la fel. Diferite midrașim adaugă că din același izvor, egiptenii căpătau sânge, iar evreii – apă.

În câteva midrașim avem descrieri realiste ale situației: „Egipteanul vedea bidoane pline de apă în mâinile evreilor și le spunea, te rog dă-mi și mie să beau puțin. Le lua în mână și apa se făcea sânge. Alții propuneau să bea din același pahar. Apa de acolo se împărțea în două: jumătate – partea evreului era apă, iar jumătatea egipteanului era sânge, după cum este scris „Că a prefăcut în sânge canalele Nilului lor și că n-au putut să bea din râurile lor” (Psalmi 78:44). Apa aceasta pe care ei o vedeau în mâinile evreilor era apă „vie” (proaspătă, potabilă) din care ei nu puteau să bea. De aceea, ei beau apă sărată (Hamidraș Hagadol, Margaliot, p.118).

Aceeași explicație că egiptenii au fost nevoiți să bea apă sărată care nu este potabilă aduce și marele înțelept Rasag (Rabi Saadia Gaon, Irak-Egipt, sec. 9-10). El adaugă și un argument textual-lingvistic. În limba ebraică există o formă de legătură între două substantive, un fel de genitiv. La această formă există pentru „apă” două cuvinte. Una care vine direct de la *mayim* מַיִם, forma *mey* מַי, iar a doua *meimei* מַיִמַי. Rasag ne învață că oriunde apare forma de *meymey* este vorba de apă potabilă, iar unde apare *mey* este apă care nu este de băut (în traduceri bune *meymey* apare la plural „ape”, iar *mey* la singular, „apă”). În text apare că plaga de sânge a lovit doar „apele Egiptului”, adică doar apa potabilă. Așa că egiptenii puteau să bea apă sărată, care nu este potabilă și care nu s-a transformat în sânge. Egiptenii puteau să o bea.

2. **Apă cumpărată de la evrei.** Spre deosebire de ideea precedentă, sunt midrașim care prezintă o altă teorie. În midraș Tanhuma, VaEra și în altele apare ideea următoare: „Rabi Avon Halevi a spus: De la plaga de sânge evreii s-au îmbogățit. Cum? Erau un egiptean și un evreu vecini și bidonul era plin cu apă. Egipteanul mergea să-și umple găleata, dar apa care ieșea se prefăcea în sânge. Venea evreul și bea apă tot de acolo. Egipteanul îi spunea, dă-mi puțin din apa ta să beau, evreul îi dădea, iar ea se făcea sânge. Atunci îi spunea, hai să bem amândoi din găleată deodată. Evreul bea apă, iar egipteanul sânge. Doar când egipteanul cumpăra apă de la evreu, putea s-o bea. Așa că evreii s-au îmbogățit”.

După Rabi Avon Halevi, apa pe care au cumpărat-o egiptenii de la evrei a rămas apă și astfel au putut ei să bea apă potabilă, pură toată perioada plăgii după ce au plătit pentru ea.

3. **Numai apele vizibile ale Nilului s-au transformat în sânge.** Unii înțelepți susțin că plaga de sânge n-a lovit toate apele Egiptului, ci doar în apele vizibile. În midrașul Șmot Raba 9:11 citim: „Toți egiptenii au săpat în jurul Nilului – Rabi Lehuda spune, doar în Nil au fost lovite, iar Rabi Nehemia spune: atât cele de deasupra cât și cele de dedesubt au fost lovite. El întreabă, de ce scrie că egiptenii au săpat? Rabi Nehemia i-a spus: deoarece egiptenii au observat că doar apa care a fost vizibilă lui Moise și Aaron se transformă în sânge, ei au săpat să scoată apă pe care ei nu o văzuseră”.

Aici avem o dispută între cei doi înțelepți de înțelegerea frazei „Toți egiptenii au săpat în jurul Nilului după apă de băut”. După Rabi Nehemia ei au săpat, dar nu au găsit fiindcă toate apele Egiptului s-au transformat în sânge - atât cele de deasupra cât și cele de dedesubt. Toate săpăturile au fost bineînțeles pe degeaba. Scriptura descrie aici acestea ca săpături inutile.

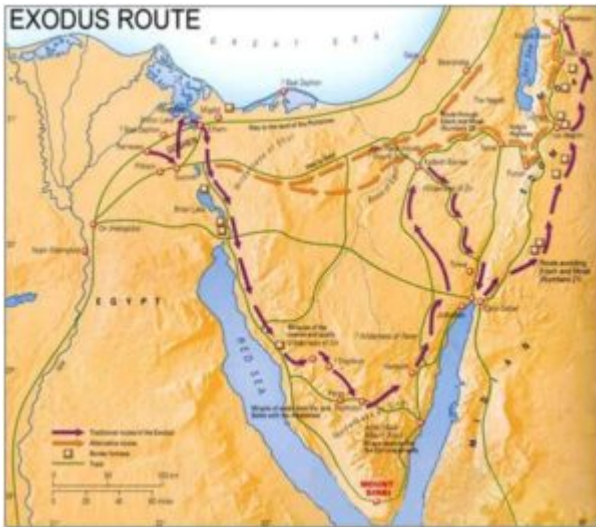
Rabi Lehuda însă crede că egiptenii au găsit apă potabilă în jurul Nilului și aceasta este semnificația „doar în Nil au fost lovite”. Cu alte cuvinte, doar apele vizibile ale Nilului au fost lovite, iar în cele ascunse sub pământ egiptenii au găsit apă. De aici, înțelepții mai târzii au dedus că nu numai sub pământ erau ape curate, ci și în bidoanele lor au rămas ape curate.

4. **Plaga de sânge a ținut timp scurt.** Rabi Iosef Behor Șor, un înțelept din Franța, sec. 12 scrie că el crede că apa s-a transformat în sânge doar o singură dată. De îndată ce sângele s-a coagulat, toți peștii din Nil au murit. După aceea apele au revenit, însă egiptenii nu au putut să bea apă nu din cauză că era sânge, ci apa care s-a reîntors era împuțită și acoperită toată cu pești morți.

Rabi Șor ne mai spune că așa putem înțelege mai bine versetul „Dar magii Egiptului au făcut aidoma cu incantațiile lor” (Exod 7:22). Întrebarea este, de unde aveau magii apă ca să facă această demonstrație, dacă toată apa se transformase în sânge? Putem explica mai bine, dacă arătăm că în Nil s-au întors din nou apele care erau sânge. Cu alte cuvinte, egiptenii aveau apă de băut, doar nu întotdeauna din același izvor.

Pericopa VaEthan - Oare a reușit Moise să intre în țara făgăduinței? [anul 5784]

Primul fragment din pericopa noastră descrie implorările lui Moise către Domnul să treacă și să vadă „țara cea bună”: „Lasă-mă, te rog, să trec și să văd țara cea bună care este dincolo de Iordan, muntele acesta bun și Libanul” (Deuteronom 3:25).

Moise se roagă să treacă Iordanul la partea de vest și să vadă țara făgăduită poporului evreu. Dumnezeu nu-i acceptă cererea, dar îl consolează îngăduindu-i să vadă țara din Muntele Nevo „vârful Pisga care este în fața Ierihonului” (Deuteronom 34:1).

În acest loc este ceva ciudat în răspunsul Domnului. Dacă dorința lui Moise era să vadă țara de pe partea de vest a Iordanului, Domnul trebuia să-i spună să privească spre est, însă Domnul îi poruncește: „Urcă pe vârful Pisga și ridică-ți ochii spre apus, spre miazănoapte, spre miazăzi și spre răsărit” (Deuteronom 3:27), adică pretutindeni.

Problema aceasta este rezolvată de Rași, în comentariul său la acest verset: „Tu Mi-ai cerut, să vadă țara cea bună, însă eu îți voi arăta toată țara”. Cu alte cuvinte, Moise cere să vadă partea bună a țării, cea îmbelșugată, numită „o țară unde curge lapte și miere” (Exod 3:8 etc.) sau „ținut locuit” (Exod 16:35). Însă Domnul îl consolează spunându-i că îi arată toată țara promisă poporului Israel și în pragul căreia stă Moise.

După legământul făcut cu Avram, granițele țării Israelului se află între cele două râuri mari ale Orientului Mijlociu: „În acea zi, Domnul a făcut legământ cu Avram spunând: Seminției tale i-am dat țara aceasta, de la fluviul Egiptului până la fluviul cel mare, fluviul Eufrat” (Geneza 15:18). Într-adevăr de pe muntele Nevo (unde a murit și a fost înmormântat Moise) care este în fond „vârful Pisga” care este o creastă a Ghiladului de sud se poate vedea spre răsărit deșertul sirian. Traducerile în limba română traduc cuvântul „Pisga” ca fiind substantiv propriu, cu toate că eu cred că este mai degrabă substantiv comun ca „creastă”. Rabinul Sorin aduce într-adevăr ca o variantă traducerea marelui înțelept Even Ezra „pe vârful [acestei] înălțimi”.

Rași, ca să-și consolideze ideea că Moise se află în centrul Israelului, ne îndreaptă către sfârșitul cărții Deuteronom. Acolo Toraua repetă porunca dată lui Moise ca el să se urce pe muntele Nevo și ni se spune răspicat: „Domnul l-a făcut să vadă toată țara Ghiladului până la Dan” (Deuteronom 34:1). Din acest verset reiese evident că Ghiladul este o parte a țării, iar Moise stă pe acești munți ai Ghiladului. Rashi subliniază și aici „îi arată tot Israelul”.

Domnul îl consolează pe Moise cu aceste cuvinte și îi spune după midraș: ai avut deja privilegiul să intri în țara Israelului și chiar să cucerești coasta de est a râului. Nu ai ce să te plângi că nu ai gustat plăcerea sfințeniei tărâmului Israelului. Într-adevăr, nu ai avut ocazia să guști din sfințenia Israelului de vest, a cărei sfințenie este mai mare. Însă tu ești un om [și știi] după cum citim în midrașul Kohelet Raba, că „un om nu moare nici măcar cu o

jumătate din năzuințele sale [îndeplinite] (Sifri BeMidbar 134). Moise își mai dorea să savureze din sfințenia Ierusalimului și din sfințenia muntii Templului – „muntele acesta bun și Libanul”, muntele este Ierusalimul și Libanul este Templul.

Așadar, Israelul era împărțit în două părți neegale. Partea de vest, de-a lungul țărmului Mării Mediteraneene. Din sud din zona El Arish (astăzi Egipt) – „fluviul Egiptului”, iar în nord până în munții Libanului – „muntele acesta bun și Libanul”, iar la est până în Valea Iordanului. Aceasta este partea fertilă și locuită a țării, în care se vor așeza triburile. Partea de est și partea de sud a țării sunt deșertul Israelului. Este știut că deșertul nu este potrivit agriculturii, ci pentru păstorit, după cum ni se spune deslușit despre estul Iordanului: „Ținutul pe care Domnul l-a lovit înaintea obștii lui Israel – este un ținut [bun] pentru turme, și slujitorii tăi au turme” (Numeri 32:4).

Din care moment au intrat străbunii noștri, inclusiv Moise, în țara Israelului? Din momentul în care au trecut Marea Roșie și au intrat în deșertul Sinai, fiindcă el se află la est de „fluviul Egiptului”. Toraua ne spune despicat că Marea Roșie este granița țării Israelului: „Îți voi întinde hotarul de la Marea Roșie până la Marea Filistenilor (Mediterană) și de la deșert până la „Fluviu” (Exod 23:31).

Aceste hotare nu sunt numai cele ale promisiunii, ci apar în porunca lui Moise dată poporului evreu pe care îl repetă și lui Ioșua: „Teritoriul vostru se va întinde de la deșert până la Liban și până la fluviul cel mare, fluviul Eufrat ... și până la Marea cea Mare la vest” (Ioșua 1:4).

Putem rezuma la sfârșit că fiii lui Israel au intrat în țara Israelului și au hoinărit 40 de ani, însă ei nu au intrat în „țara Canaanului” și nici într-o „țară unde curge lapte și miere”, adică nu în partea fertilă și populată. De aici rezultă că Toraua care s-a dat pe Muntele Sinai s-a dat pe teritoriul Israelului și nu pe alte meleaguri.

Pericopa VaYakhel - Avantajul „oglinzilor mulțimilor” și ce putem învăța din ele [anul 5784]

„A făcut ligheanul din aramă și soclul său din aramă, din oglinzile mulțimilor [de femei] care se adunau la intrarea în Cortul Întâlnirii” (Exod 38:8).

Rași explică despre „oglinzile mulțimilor” în acest verset: „Fetele lui Israel țineau în mâinile lor oglinzi în care se priveau când se dichiseau, chiar și pe acestea ele nu au ezitat să le aducă ca donație la construirea Tabernacolului. Lui Moise i se făcuse lehamite de la aceste oglinzi fiindcă ele conțineau „viciul rău al omului”; Domnul i-a spus, acceptă-le, pentru că ele îmi sunt foarte dragi, fiindcă prin intermediul lor femeile au constituit în Egipt multe

grupări. Când bărbații lor erau trudiți cu munca silită, ele le aduceau mâncare și băutură, apoi le dădeau să mănânce și luau oglinzile în mână văzându-se fiecare cu soțul ei în oglindă și încurajându-i spunând, eu sunt mai frumoasă decât ea, așa provocând bărbații lor să le dorească, rămânând grele și născând, după cum scrie „Sub măr ți-am stârnit dorința” (Cântarea Cântărilor 8:5). Aceasta este semnificația „oglinzilor multșimilor, să facem ligheanul din ele”, să fie armonie între soț și soție, să stropească cu apa din ele ca să stingă gelozia soțului ascunsă de el”.

Marele comentator Even Ezra (Spania, sec. 12) vorbește și el despre marele avantaj al acestor oglinzi; „Iar pricina „multșimilor” vine de la faptul că obiceiul femeilor este de a se înfrumuseța ca să se privească în fiecare dimineață și să vadă fața lor în oglindă ca să-și aranjeze coafura. Acestea sunt amintite de profetul Isaia, obiceiul evreilor fiind ca acela al musulmanilor și până astăzi. În Israel erau femeile care slujeau Domnul, care s-au îndepărtat de viciile acestei lumi, și-au donat oglinzile deoarece numai era nevoie să se împodobească. Ele veneau în fiecare zi la intrarea în Cortul Întâlnirii ca să se roage și să asculte despre mișvot. Acestea sunt „multșimile” de la poarta Tabernacolului, fiindcă erau mulți”.

Învățătura acestor mari înțelepți din Evul Mediu este o morală foarte importantă fiilor și fiicelor lui Israel.

Însă mai este un aspect al acestei chestiuni. După alte comentarii, Moise a susținut că deoarece ligheanul a fost conceput pentru scopuri de sfințenie și purificare, preotul sfințindu-și mâinile și picioarele în lighean, iar de acum înainte va veni preotul și va privi în oglindă și cine știe, își va pune gânduri rele. Domnul i-a răspuns lui Moise, că deoarece donația evreilor a fost pentru scopuri bune, iar după Even Ezra femeile au renunțat la plăcerile acestei lumi, nu ai pentru ce să ai temeri și eu îți promit că ei nu se vor răzgândi.

Cu toate acestea, trebuie să ne întrebăm, cum se folosesc de oglinzi pentru lighean, când în halacha s-a stabilit că „oricare haină care este folosită de o persoană oarecare nu poate fi folosită în sfințenie”. În „Șulhan Aruch”, vol. Orah Haiim, 153 scrie: „Nu se cumpără haine care au fost folosite de o persoană oarecare ca obiect sfânt”. De exemplu, dacă cineva are un covor pe care l-a folosit deja acasă și vrea să-l aducă la sinagogă – este interzis. El poate să cumpere un covor nou care a fost cusut pentru sinagogi.

Rambam merge și mai departe: chiar dacă a cumpărat o haină nouă care a fost cusută pentru un om oarecare – este interzis. Este permis doar haine și covoare preparate special pentru folosul sinagogii. Însă marele înțelept Maghen Avraham (Polonia, sec. 17) spune că dacă haina a fost cusută din nou și i s-a schimbat forma, ea poate fi întrebuințată. Așa se explică și chestiunea noastră din pericopă. Adăugarea oglinzilor la lighean le-a schimbat forma făcând ceva nou, care a făcut posibil acest uz al lighenelor. Cu alte cuvinte, din cauză că au topit acele oglinzi și le-au transformat în lighene schimbând astfel forma lor. Așa este și cu jertfele. Omul dă la Templu un bivoli sau o oaie, iar ele sunt acceptate cu toate că au fost folosite la treburi de zi cu zi. Cauza este că din momentul în care ele sunt jertfite, se schimbă forma și situația lor. Așa a fost permis ca ele să devină ofrande.

De aici noi învățăm că nu trebuie de dat la sinagogă nimic care a fost făcut sau folosit zilnic decât dacă are un avantaj special sau a fost transformat.

O observație despre rugăciunea de Șaharit (dimineață)

„Dar ei au continuat să aducă daruri de bunăvoie, în fiecare dimineață devreme” (Exod 36:3)

Acest verset spune că se sculau dimineața din timp și aduceau darul la Tabernacol foarte devreme. De aici o aluzie la cei care cred să se scoale de Șabat târziu. Însă atât de Șabat cât și de restul zilelor săptămânii, rugăciunea trebuie făcută dimineața devreme.

Sunt unii care obișnuiesc să mănânce ceva înainte de rugăciune. Este interzis acest lucru; este voie doar la bolnavi și la unii care nu se pot abține deloc. Este voie doar de băut apă. În Șulchan Aruch, vol. Orah Haiim 99 scrie: „Să nu se mănânce și să nu se bea în afară de apă înaintea rugăciunii atât în timpul săptămânii cât și de Șabat și sârbătoare. Se mănâncă și se bea doar pentru însănătoșire”. Dacă se mănâncă înaintea rugăciunii, trebuie făcut și kiduș. Când mănâncă după rugăciune, trebuie din nou făcut kiduș ca nu cumva să se ivească dubii în inima cuiva.

Așadar, fiecare dintre noi să treacă peste greutățile trezirii și să meargă în zori, odată cu răsăritul, la rugăciune. După ce se va obișnui, nu va mai dori să meargă la rugăciune mai târziu.

Când ne aflăm într-o sinagogă, care este o „casă a adunării” – *bet kneset* בית כנסת, trebuie să fim conștienți că este un locaș care conține sfințenie și ca atare să ne comportăm ca într-un asemenea locaș. Dacă nu știm cum să ne gestionăm, să ne documentăm și să învățăm cum să fim demni când ne rugăm la Domnul Dumnezeu.

Articolul acesta ca și altele sunt inspirate din lecțiile marelui rabin, fost prim-rabin al Israelului, Mordechai Eliyahu.

Pericopa VaYehi - De ce binecuvântăm copii cu Menășe (Manase) și Efraim? [anul 5784]

Există un obicei foarte frumos de a binecuvânta copii în ajun de Șabat cu binecuvântarea, luată din pericopa aceasta, cu care Iacov i-a binecuvântat pe nepoții lui, Manase și Efraim, fiii lui Iosef: „Să te facă Dumnezeu ca Efraim și ca Manase” (Geneza 48:20) pentru băieți; „Să te facă Dumnezeu ca Sara, Rebeca, Rahel și Lea” pentru fete. După aceea se obișnuiește să se adauge binecuvântarea cohanimilor (preoților): „Să te binecuvânteze Domnul și să te păzească” (Numeri 6:24). Rași scrie acolo: „Cel care vine să-și binecuvânteze fiul îi va spune „Să te facă Dumnezeu ca Efraim și ca Manase”. Prof., Rabin Daniel Sperber spune că acest obicei, așa cum este practicat astăzi este relativ recent. El îl găsește în Sidurul (cartea de rugăciune) marelui înțelept din sec. 17 Iacov Emdin, cu toate că Rași îl amintește acum o mie de ani.

Întrebarea care se pune și la care nu avem un răspuns clar este de ce la binecuvântarea băieților au fost aleși Menășe și Efraim și nu patriarhii, așa cum s-a produs la binecuvântarea fetelor? Oare ei au făcut unele fapte extraordinare? Este adevărat că în același verset scrie „Prin tine va binecuvânta Israel”.

Deoarece obiceiul este relativ nou, vom aduce câteva argumente ale înțelepților contemporani. Primul argument se referă la atmosfera în care au trăit cei doi băieți în Egipt. Românii știu astăzi foarte bine ce se petrece, de obicei, la copiii care cresc și sunt educați într-o țară străină. Foarte puțini reușesc să-și păstreze identitatea românească în întregime. Poporul evreu, de-a lungul celor 2000 de ani de exil a reușit să-și păstreze atât identitatea cât și credința. Menășe și Efraim, cei doi frați care s-au născut și au fost educați în exil, în Egipt, au păstrat caracteristicile lor evreiești fiind educați pe temeliiile Torei. Aceasta poate fi una dintre explicațiile la alegerea celor doi la binecuvântarea băieților.

A doua explicație posibilă se referă la dorința noastră de a avea continuitate în familie. Așa cum Iacov a găsit această continuitate prin cei doi nepoți ai lui, așa ne urăm noi nouă să avem parte de binecuvântarea lui Iacov dăruită celor doi. Este pentru prima oară în Tora, poate și în istorie, când un bunic își binecuvântează nepoții. Aceasta este și o trăsătură specifică umanității. Restul ființelor nu au păstrat acest caracteristic de legătură între bunici și nepoți.

A treia explicație o găsim la înțeleptul Iehuda Arie Alter, Admor-ul hasidut-ului Gur, Polonia, a doua jumătate a sec. 19, în cartea sa monumentală „Sefat emet” שפת אמת (limba adevărului). El leagă această binecuvântare cu acordarea rangului de „trib” urmașilor celor doi. Ei sunt singurii nepoți care au primit rangul dat fiilor lui Iacov. Așa cum bunicul Iacov a conferit rangul de „trib” nepoților săi, așa și bunicii dintre noi vom ridica rangul nepoților noștri acordându-le binecuvântarea dată de Iacov celor doi nepoți.

A patra explicație este a unui înțelept contemporan din Israel, Rabinul Naftali Tvi Berlin. În comentariul său la Tora „Haamek Davar” (Aprofundează chestiunea) הַעֲמֵק דָּבָר, el scrie că fiecare dintre cei doi frați avea superioritate față de celălalt în alt domeniu: Efraim era mare în Tora și atașat lui Dumnezeu, pe când Menașe avea superioritate în necesitățile poporului. Înțeleptul ne spune că trebuie să binecuvântăm după cum ne-a binecuvântat Domnul dintotdeauna: pe cel bogat în bogăția lui, iar pe cel înțelept în înțelepciunea sa. De aceea nu este corect să-l binecuvântăm pe cel care nu se ocupă de Tora ca pe Efraim, iar pe cel care nu se ocupă cu afacerile lumii ca pe Menașe. La momentul în care bebelușul are Brit Mila, încă nu știm care vor fi tendințele lui. De aceea noi îl binecuvântăm „ca Efraim și ca Menașe”, adică cu ambii. Probabil că în anturajul Rabinului Berlin obiceiul era de a binecuvânta băieții la Brit Mila.

O a cincea posibilitate ar fi o privire mai complexă la cartea Geneza. Toată cartea este împânzită cu conflicte între frați: Cain și Abel, Isaac și Ismail, Iacov și Esav, Iosef și frații săi. Efraim și Menașe sunt primii frați din Tora care nu se ceartă între ei. Chiar și când bunicul lor, Iacov Avinu încrucișează mâinile și schimbă întâietatea între ei, nu se ivește nicio ceartă; nu există nicio invidie între cei doi frați care rămân uniți. Unul din cele mai cumplite lucruri care se pot întâmpla părinților este când copiii se ceartă. Chiar și poporul evreu și-a început formarea în perioada aceea. O familie nu poate deveni popor dacă copiii sunt certați între ei.

În concluzie, dacă presupunem că doar aceste cinci argumente sunt cele care au stat la baza acestui obicei, putem spune că părinții își binecuvântează copiii datorită celor cinci principii: tinerii să știe să se confrunte cu un mediu crunt, să continue generația familiei, să reușească să urce pe nivelul de spiritualitate în felul lor și la sfârșit să trăiască în liniște și pace cu toți membrii familiei.

Pericopa VaYera - Descoperiri și acoperiri în pericopa VaYera [anul 5784]

Descoperirile și acoperirile sunt motivele principale ale acestei pericope. Numele pericopei ne dă o aluzie la acest lucru: „VaYera”, care înseamnă „a apărut, s-a făcut văzut”. În ciuda acestui cuvânt, pericopa începe cu o acoperire

a numelui lui Avraham. Această acoperire începe o dată cu circumcizia - Brit Mila - de la sfârșitul pericopei anterioare, Lech Lecha. După aceea avem o serie de versete în care Avraham acționează abundent, dar numele nu îi este amintit. Numele lui este schimbat cu diferite pronume, iar numele îi apare din nou doar când el ajunge la cortul soției sale (Geneza 18:2).

Putem oare lega această dispariție a numelui cu agitația de care are el parte prin schimbarea totală a identității în urma circumciziei? Poate această dispariție vizează la o altă dezvoltare în sufletul lui Avraham, cum ar fi prezența lui în fața Domnului?

Sara și ea privește, iar pe urmă dispăre, ea aude de la intrarea în cort și ea „râde” în sinea ei, dar nu se descoperă. Explicația Domnului ca Avraham să fie informat despre evenimentele care vor veni este luată dintr-o lume de acoperire și descoperire: „Să ascund eu oare de Avraham ce sunt pe cale să fac” (Geneza 18:17). Dumnezeu coboară metaforic în lumea noastră ca să vadă ce se petrece în Sodoma și Gomora.

Zona Crepusculară

În evenimentele din Sodoma continuă atmosfera de descoperire și ascuns. Fiicele lui Lot sunt ascunse în casă, iar oamenii păcătoși ai Sodomei vor să se arunce peste ele și peste restul familiei, după cum reiese din vorbele îngerilor și să desființeze intimitatea familială și morală, iar orbirea cu care ei sunt izbiți, ascunde posibilitatea de a se dezvălui. Tocmai lumina însăși este cea care dă posibilitatea de a ascunde viziunea tainică „Iar pe oamenii care erau la intrarea casei i-au lovit cu orbire, de la mic la mare; și ei au încercat zadarnic să găsească intrarea” (Geneza 19:11). Aici termenul de „intrare, poartă” petah פתח este mult mai largă decât poarta obișnuită a casei.

„Zorii” dezvăluie Sodomei soarta ei cruntă, după cum reiese din Geneza 19:15. Este clar că și solicitarea lui Lot să nu se uite înapoi a avut și scopul să facă diferența între amenințarea tainică și posibilitatea de salvare. Capacitatea lui Lot de a scăpa de catastrofă este limitată, iar ea apare în numele orașului Ţoar צער (Geneza 19:23). Aceasta este varianta cea mai puțin dorită, însă numai acolo poate Lot să se descopere. Spre deosebire de el, Avraham este în stare să „privească” realitatea și să se confrunte cu secretele ei (Geneza 19:28).

Realitatea este atât de negată de Lot și fiicele lui, încât ei au impresia că nu numai Sodoma este un morman de ruine, ci „nu este niciun om pe pământ” (Geneza 19:31). Vinul devine un mod de „alinare” ca și în cazul lui Noah, iar fiicele lui Lot îl îmbată.

De asemenea și călătoria lui Avraham la Gherar este învăluită în mister. Sara este prezentată ca sora sa, iar Avimeleh își dă seama de greșeala sa doar în visurile somnului. Avraham explică că această ascundere este vitală într-un loc unde nu există teama de Dumnezeu (Geneza 20:11).

Ascunderea și abținerea de a vedea faptele din realitate găsim și la Hagar. Ea nu-și găsește calea în deșertul Beer-Şeva și încearcă să-l îndepărteze pe Ismail de ea ca să nu vadă moartea lui (Geneza 21:16). Vindecarea ei începe în momentul în care ea vede o fântână cu apă.

Primul rugător

Relațiile între o persoană și numele său nu sunt identice la toți. Sunt oameni care detestă numele lor și sunt care simt că numele este temelie firii lor. Așa este la Avraham unde ele sunt una întreagă.

În continuare, identitatea lui Avraham se modelează și mai mult: „Dar acum, dă-i bărbatului soția înapoi, căci el este profet și se va ruga pentru tine și vei trăi” (Geneza 20:7). Avraham este primul care este numit „profet” și prima persoană căreia i se atribuie rugăciunea. El este prima persoană la care discuția lui cu Domnul se face prin intermediul rugăciunii, iar esența lui de bază este profeția.

Dezvăluirea totală în această poveste de „ascunzișuri” se petrece în timpul *akeda* עקדה, „jertfirea” lui Ițhak. La începutul pericopei noastre noi vedem „Căci I-am cunoscut că va porunci copiilor săi” (Geneza 18:19), iar la sfârșit în timpul jertfirii lui Ițhak „Căci acum știu că te temi de Dumnezeu” (Geneza 22:12). Domnul îi atribuie lui Avraham titlul de „îl cunosc” personal, așa cum îl va primi și Moșe Rabenu.

Doar Domnul nu „avea nevoie” de experiența jertfei pentru a afla ceva despre Avraham. Din contră, Dumnezeu îl cunoaște pe Avraham prin profeție tocmai din pricină că el se teme de Domnul. Așa, ascunzișurile sufletului se dezvăluie în misiunea primului evreu.

Pericopa VaYeşev - Soția lui Potifar - o persoană bună sau o persoană rea? (Geneza cap. 39) [anul 5784]

Tanachul ne povestește că după ce Iosef a fost dus în Egipt, l-a cumpărat Potifar, un dregător de-al lui Faraon, căpetenia călăilor. După o perioadă scurtă, datorită succesului său în sarcinile lui, Potifar „l-a rânduit peste casa lui și tot ceea ce avea i-a dat pe mână” (Geneza 39:4). Cartea subliniază încrederea deplină pe care o avea stăpânul în robul său spunând că „el a lăsat tot ceea ce avea în grija lui Iosef și n-avea nicio grijă” (Geneza 39:6). Potifar și-a păstrat doar un singur lucru, adică „pâinea pe care o mânca”. După comentariul înțelepților din Talmud, „pâine” este un eufemism pentru soția stăpânului, a lui Potifar. Acest comentariu reiese din continuarea evenimentului. Într-o bună zi Iosef care „era frumos la înfățișare și frumos la privit” a venit să-și facă treaba în casa stăpânului și atunci: „soția stăpânului său a pus ochii pe Iosef și [i]-a spus, Culcă-te cu mine. El a refuzat și i-a spus soției stăpânului său, uite, cu mine aici stăpânul meu nu știe de [nimic din ce-i] în casă, și tot ceea ce are mi-a dat pe mână. Nu este nimeni mai mare în casa aceasta decât mine, și nu mi-a interzis nimic, în afară de tine, căci tu ești soția lui. Cum pot să fac oare această mare ticăloșie și să păcătuiesc față de Dumnezeu?” (Geneza 39:7-9).

După cum se întâmplă în astfel de cazuri de hărțuire, hărțuitorul nu-și lasă baltă încercările și nu dă liniște victimei lui în orice clipă care i se ivește: „Ea îi vorbea lui Iosef în fiecare zi, iar el nu o asculta să se culce cu ea, să fie cu ea. Și a fost în acea zi: el a intrat în casă să-și facă treaba și niciunul din oamenii casei nu era acolo în casă; și ea l-a prins de haină, spunând, Culcă-te cu mine! Dar el și-a lăsat haina în mâna ei și a fugit afară” (Geneza 39:10-12).

În asemenea cazuri, hărțuitorul va atribui de obicei unele învinuiri persoanei care l-a refuzat – fie bărbat sau femeie, de parcă el intenționa să se culce cu ea. Rași adaugă că atunci când ea și bărbatul ei întrețineau relații sexuale, ea i-ar fi spus: „Asemenea lucruri îmi făcea robul tău” (Rași, Geneza 39:19). Ca pedeapsă pentru un fapt pe care Iosef nu l-a făcut, el a fost aruncat la închisoare.

Din citirea acestui episod este clar că Tanachul se referă la soția lui Potifar într-un mod negativ. Ea este prezentată ca o femeie vicioasă, lipsită de scrupule, care își folosește poziția socială pentru a-l hărțui pe Iosef de multe ori pentru ca acesta să se culce cu ea, pe când el o refuza continuu. După aceea ea, ca o femeie vicleană și manipuloasă, nu ezită să inventeze că Iosef ar fi încercat să o violeze și așa să vatăme omul pe care și-l dorea. Toate acestea probabil ca să se salveze pe ea însăși și probabil ca să se răzbune pe el pentru jignirea pe care o simte.

Soția lui Potifar în studiile feministe

Este foarte interesant că tot mai multe cercetătoare al Bibliei feministe își schimbă opiniile față de acest personaj și o cataloghează ca un personaj pozitiv, atât în studiile lor cât și în clasele din universități în care ele predau.

Ele susțin că tot ce a făcut soția lui Potifar a fost să-și apere drepturile de femeie independentă, fiind nesatisfăcută de obligațiile elementare ale unui bărbat căsătorit. Ea, ca o femeie independentă și curajoasă, nu se lasă subjugată de patriarhismul epocii, ci își caută fericirea pe alte meleaguri.

Povestea din Tora este prezentată foarte pe scurt, iar ele caută să-l completeze atât din surse evreiești, cât și din surse externe. De exemplu, capitolul „Testamentul lui Iosef” din cartea apocrifă „Testamentul triburilor”, care a fost tradus în engleză sub titlul „Testamentul celor 12 patriarhi”. O mare parte al acestui capitol este dedicat povești noastre cu multe detalii care lipsesc în originalul biblic. Iosef descrie în amănunte toată silința pe care ea o dă ca să-l cucerească pe Iosef, inclusiv bogăție și putere. Ea îi promite că-și va omorî soțul și-l va pune pe Iosef în locul lui. Chiar și în închisoare ea încearcă să-l ispitească promițându-i totul, mai ales libertatea. Iar el, prin rugăciune și post reușește să țină față presiunilor. Bineînțeles, această perseverență a ei este abordată în aceste studii ca dovadă la faptul că soția lui Potifar este o femeie independentă, o „leoaică” care luptă cu perseverență pentru drepturile și modul ei de viață.

Ele se folosesc bineînțeles și de o serie de midrașim și chiar de surse musulmane. Ca să o scoată mai mult din anonimitate unele îi dau un nume bazat pe diferiți parametri. Cel mai cunoscut este luat din tradiția musulmană în care ea este numită Zuleica. Cineva propune numele de Mut-em-enet, bazat pe cartea lui Thomas Mann „Iosef și frații săi”. O altă idee este numele de Rahpitop, inversarea literelor în ortografia engleză Potiphar.

Încă o întrebare la care aceste cercetătoare încearcă să răspundă este care erau sentimentele ei față de Iosef: oare a simțit față de el doar ispită sau chiar și dragoste? Unele afirmă că după „Testamentul lui Iosef” ea l-a iubit foarte mult și chiar a amenințat cu sinuciderea. Sunt care susțin că după aceeași sursă ea i-a venit în ajutor încă de la începutul întâlnirii lor, iar după ce el a fost arestat din cauza ei, ea a regretat și a făcut tot ce putea ca să-l elibereze. Ele spun că Toraua a izolat-o pe soția lui Potifar de societatea femeilor, spre deosebire de sursele evreiești mai târziu și de cele musulmane în care se vorbește despre întâlniri ale femeilor pentru gătit care se termină în favoarea lui Iosef. La așa o întâlnire, ea îl aduce pe Iosef și-l prezintă femeilor. Ele nu-și puteau lua ochii de la el. Așa că în loc să taie legumele și-au tăiat degetele. Poziția ei față de Iosef este foarte apreciată de celelalte femei și prin această atracție disperată la Iosef ea se comportă ca o femeie normală.

Opunerea la aceste comentarii

Această obiecție are trei cauze:

1. Profesională. Cercetătorii Tanachului sunt în general contra comentariilor care nu au legătură cu textul scris. Este adevărat că textele post-biblice, ca cele amintite mai sus, sunt acceptate, însă nu se poate să ignorăm cu totul textul biblic.
2. Morală. Atitudinea unilaterală de apărare a soției lui Potifar doar fiindcă ea este o femeie este discutabilă.
3. Tactică. Din punct de vedere feminist, a apăra pe soția lui Potifar înseamnă a încuraja hărțuiala sexuală, care în majoritatea cazurilor este contra femeilor și nu a bărbaților.

[Putem concluda că trebuie întotdeauna să condamnăm fapte incorecte, cum ar fi hărțuiala sexuală, chiar dacă vin dintr-un sector mai vulnerabil, cum ar fi femeile. În cazul nostru, după textul biblic, soția lui Potifar nu este partea vulnerabilă, ci ea manipulează pe bărbații din jurul ei după capriciile ei personale.](#)

Pericopa VaYeṭe - „Și a numit locul acela Bet El” (Geneza 28:19) [anul 5784]

În Talmud, tractatul Pesachim 88:a scrie: „Rabi Elazar a spus, ce înseamnă versetul „Multe popoare se vor duce și vor spune, veniți, să ne suim la muntele Domnului, la casa Dumnezeului lui Iacov” (Isaia 2:3); de ce este scris „Dumnezeul lui Iacov” și nu „a lui Avraham sau a lui Isaac”? Deoarece nu va fi ca cea ce a spus Avraham „munte, har הָר” după cum spune „Unde se spune (până) astăzi, pe munte Domnul va fi văzut” (Geneza 22:14); și nu ca Isaac, care a spus „câmp, sade שָׂדֵה” după cum spune „Isaac a ieșit să cugete pe câmp” (Geneza 24:63); este cum a spus Iacov care a numit-o „casă, bayit בַּיִת”, după cum scrie „Și a numit locul acela Bet El”.

Unii comentatori spun că acești termeni „munte, câmp și casă” se referă la cele trei temple: Avraham l-a numit „munte” pentru primul templu, iar analogia la munte ne spune că prezența divină (*shehina* שכּינָה) ne păzește din primul templu, așa cum paznicii unui oraș îl păzesc de pe crestele unui munte - o pază care este provizorie și nu pe vecie. Isaac l-a numit „câmp” pentru cel de al doilea templu, iar asemănarea la un câmp ne spune că aici este vorba despre o gardă deschisă de către *shehina*, deoarece la al doilea templu lipseau câțiva componenți care se aflau în primul templu. Iacov l-a numit „casă” pentru cel de al treilea templu (pe care îl va construi Mesia) fiindcă asemănarea la o casă ne vizează către o pază extraordinară de care se va bucura poporul evreu în viitor ca și casa care va fi cel mai păzit loc din lume.

Trebuie de menționat că cei trei patriarhi ai poporului nostru ne-au lăsat trei căi de slujire a Domnului, de „munca” rugăciunii.

Avraham Avinu, căpetenia credincioșilor, a mers din loc în loc și a publicat numele Dumnezeului său: „A chemat acolo numele Domnului, Dumnezeului lumii” (Geneza 21:33). El s-a străduit mult de tot ca să publice că Domnul este unul și Numele Său este unul. Avraham Avinu îi învață pe fiii lui că rugăciunea este un „munte” pe care trebuie cățărat pentru a-L sluji pe Dumnezeu. În Talmud, tractatul Taanit 2:a ni se spune: „Să îl slujiți cu toată inima voastră (Deuteronom 10:13) - adică care este slujirea din inimă? Aceasta este rugăciunea”.

Isaac Avinu care a fost „jertfit” pe un altar, este stâlpul slujirii. El a numit „munca” rugăciunii „câmp”. Condițiile pe câmp sunt grele: ori plouă acolo, ori soarele arde. Isaac ne învață: chiar și în asemenea condiții trebuie să-L slujim pe Domnul în întregime.

Iacov Avinu a numit „munca” rugăciunii „casă”. Iacov a spus: eu am 12 copii mici care nu sunt în stare să se urce pe un munte. Locul de rugăciune potrivit lor este o casă, sau după explicația lui Rași „un loc locuit”.

Iacov ne învață: sinagoga este casa omului. Atenție: în ebraică „sinagogă” este „bet-kneset בית כּנֶסֶת”, adică „casă de adunare”. Cu alte cuvinte, ea este o „casă”. Omul este fericit să intre în casa lui fiindcă se simte acolo confortabil. Așa trebuie să-i fie și rugăciunea. Înțelepții ne învață: „Să nu faci din rugăciune o obișnuință” (Pirkei Avot 2:13), adică omul să nu se roage de parcă el a fost silit să o facă, s-o simtă de parcă ar fi o povară, ci s-o facă cu bucurie, așa cum intră el acasă, bucuros și vesel.

Într-adevăr, Iacov a numit locul rugăciunii „casă”, doar după ce Avraham l-a numit „munte” și Isaac l-a numit „câmp”. Întâi trebuie să te sui pe munte și să-ți dedici sufletul la slujbă. Doar după satisfacerea dorințelor sufletești, fiii lor pot ajunge la percepția că „Nu-i altceva decât casa lui Dumnezeu și aceasta este poarta cerurilor” (Geneza 28:17).

Când noi venim să ne rugăm, trebuie s-o facem cu supunere și modestie, să ne străduim și să facem un efort prin rugăciunea noastră, dar cu toate acestea să ne bucurăm de „munca” noastră făcută Domnului. Aceste principii de bază le-am învățat de la patriarhii noștri, care ne-au întemeiat rugăciunea și au numit-o munte, câmp și casă. Iar despre ultima etapă pe care a inițiat-o Iacov, a spus regele David: „M-am bucurat când mi s-a spus, să mergem la casa lui Dumnezeu” (Psalmi 122:1).

Tema a fost inspirată dintr-o lecție prezentată de marele Rabin, Maran Mordechai Eliyahu Z”L, prim-rabin al Israelului.

Pericopa VaYigaş - De ce se cuvine ca Mesia (Maşiah) să vină din seminția lui Iuda (Iehuda) [anul 5784]

După cum se știe, Mesia va veni din urmașii regelui David (atât la evrei cât și la creștini). De ce oare el va veni din seminția lui Iuda? Povestea lui ne va da răspunsul la această întrebare.

Noi învățăm pentru prima oară despre caracterul lui Iuda prin intermediul lui Iosef. Iuda, ca și frații lui, îl ura pe Iosef. Toraua ne prezintă profunzimea urii fraților față de Iosef, care ajunge la apogeu odată cu uneltirea lor împotriva lui Iosef pentru a-l omorî. Ruben a reușit să amâne complotul lor, dar nu să-l scoată din minți. Spre deosebire, Iuda a reușit să-i convingă să acționeze pe o altă cale: „Iuda le-a spus fraților săi: Care este câștigul dacă îl vom omorî pe fratele nostru și-i vom acoperi sângele? Haideți să-l vindem ișmaeliților, dar mâna noastră să nu se ridice asupra lui, căci este fratele nostru, carnea noastră. Și frații săi l-au ascultat. [Niște] negustori midianiți au trecut pe acolo; l-au scos și l-au ridicat pe Iosef din groapă și l-au vândut pe Iosef ișmaeliților pentru douăzeci de arginți; și ei l-au adus pe Iosef în Egipt”. (Geneza 37:26-28).

Iuda nu a susținut omorârea lui Iosef, dar nu avea muștrări de conștiință în legătură cu vinderea lui la sclavie

cumplită, în cel mai bun caz, și cu atât mai mult în legătură cu profitul pe care-l aveau de la această vânzare. Acest fapt groaznic față de Iosef a șters orice sentiment de frăție pe care îl mai putea avea.

După vânzarea lui Iosef, viața lui Iuda s-a prăvălit din ce în ce mai jos. În primul rând, el a pierdut stima pe care frații lui o aveau față de el. După aceea s-a căsătorit cu o canaanită, un fel de căsătorie pe care Avraham o detesta. După aceea cei doi fii ai lui au murit unul după altul, iar el a refuzat să o dea pe Tamar, văduva unuia dintre ei celui de al treilea frate după obiceiul numit *yibum* יבום. După ce soția i-a murit el s-a culcat cu Tamar, nora lui, în timp ce ea s-a deghizat în prostituată și a rămas gravidă. După trei luni, când s-a aflat de sarcina ei și vecinii au învinuit-o de prostituție, Iuda a poruncit să fie condamnată la moarte, fără să știe că sarcina ei este și a lui.

Viața lui Iuda s-a deteriorat. Nu numai că el și-a vândut fratele pentru sclavie, ci a pierdut aproape tot ce avea bun și important în viață. De aici ne întoarcem la întrebarea de la început. Din ce punct de vedere Iuda este potrivit să fie patriarhul lui Mesia? Răspunsul se află în momentul în care Iuda a primit hotărârea care-i va schimba viața.

Când Tamar a fost scoasă la rug, ea i-a trimis lui Iuda zălogul pe care el îi lăsase și așa i-a dovedit că el este responsabilul pentru sarcina ei. Ea a făcut acest lucru pe o cale extrem de corectă; ea nu a anunțat în public despre ce i-a făcut Iuda, ci l-a lăsat să tacă chiar și cu prețul vieții ei.

Iuda s-a pomenit fiind în fața unei decizii uriașe – să recunoască sau nu paternitatea. Hotărâre este extrem de grea, fiindcă este clar că el va fi defăimat în momentul în care se va afla că a produs-o cu o curvă. Ne putem închipui rușinea de care va avea parte când se va afla că a lăsat-o însărcinată pe nora lui, care îl sedusese prefăcându-se că este o prostituată. Acuma viața lui a ajuns la fundul gropii.

Luând în considerare trecutul său, hotărârea trebuia să fie ușoară – să o lase pe Tamar să ardă. El era deja obișnuit să se debaraseze de rudenii, cum făcuse în cazul lui Iosef. În locul acesteia, Iuda a luat cea mai grea decizie din viața lui spunând „Are dreptate (mai multă decât mine)” (Geneza 38:26). El a recunoscut, a salvat-o pe Tamar de la rug și și-a acceptat umilirea.

În pericopa noastră promisiunea lui Iuda devine o provocare. Iosef plănuieste un vicleșug cu deținerea lui Benjamin în Egipt; oare Iuda o să-și sacrifice libertatea pentru cea a lui Benjamin? Decizia pentru Iuda era îngreunată și din cauza asemănării între Benjamin și Iosef, amândoi fiind fii lui Rahel. El era fiul iubit de Iacov.

Însă Iuda s-a contrazis cu Iosef, încercând să-și sacrifice libertatea pentru Benjamin. După aceea Iosef nu s-a mai putut reține și a dezvăluit fraților săi adevărata sa identitate. Frații s-au împăcat și familia a coborât în Egipt să fie în grija lui Iosef în anii de foamete. În Egipt s-au înmulțit, au devenit poporul evreu, aleșii lui Dumnezeu și la sfârșit s-au eliberat.

Acțiunile lui Iuda au contribuit la consolidarea poporului evreu. Schimbarea care s-a produs în firea lui a influențat nu numai soarta lui Tamar și Benjamin, ci mult mai mult decât atât. În faptele lui găsim răspuns la două întrebări puse de la începutul omenirii.

Prima chestiune se referă la întrebarea pusă de Dumnezeu lui Adam: „Ai mâncat oare din pomul din care îți poruncisem să nu mănânci?” (Geneza 3:11). Cu toate că Adam a recunoscut că a mâncat, el a învinovățit-o pe Hava și l-a amestecat și pe Dumnezeu: „Femeia pe care mi-ai dat-o cu mine – ea mi-a dat din pom și am mâncat” (Geneza 3:12). Atunci Domnul a întrebat-o pe Hava, iar ea a răspuns ca și Adam învinovățind șarpele. Se pune întrebarea de ce oare Dumnezeu le-a pus aceste întrebări? El doar știa că ei mâncaseră. Domnul i-a întrebat ca să-i încurajeze ca ei să recunoască și să facă *tesuva* תשובה (căință). Unde cei doi au eșuat, Iuda a reușit.

A doua întrebare vine de la dialogul dintre Dumnezeu și Cain, după ce acesta l-a ucis pe Abel, Domnul l-a întrebat: „Unde este Abel, fratele tău?” (Geneza 4:9), răspunsul lui oribil a fost „Sunt eu oare păzitorul fratelui meu?”. Dumnezeu îi răspunde: „Ce-ai făcut? Glasul sângelui fratelui tău strigă către Mine din pământ” (Geneza 4:10). Din nou, Domnul nu avea nevoie să-i pună lui Cain această întrebare, însă El a vrut ca Cain să recunoască ce făcuse și să se căiască (*tesuva*).

Cartea Genezei se preocupă mult de conflicte între frați, în ciuda atenționării Domnului de la începutul cărții. Patriarhii au avut adeseori relații problematice între frați. Chiar și vânzarea lui Iosef a fost o chestie de familie: Ismail și Median sunt unchi de rangul doi a lui Iosef. Și relațiile între Er și Onan, fii lui Iuda, nu erau prea bune. Onan a refuzat să-i nască un copil pe numele fratelui său prin văduva Tamar.

Iuda este cel care a pus capăt acestei dinamici familiare. Prin salvarea lui Beniamin, punându-și în pericol viața, el a dovedit clar că frați se păzesc unul pe altul. Data următoare când frați apar pe scena istoriei biblice este când Dumnezeu îl alege pe Moșe să-i scoată pe evrei din Egipt și pe Aaron, fratele său mai mare să-l ajute. Aceasta, în ciuda faptului că Aaron avea toate argumentele fie invidios față de fratele său. Cei doi frați au acționat într-o armonie perfectă în spiritul impus de Iuda familiei lui Iacov și poporului evreu, cuvintele pe care el le folosește vorbind despre Beniamin: „Căci slujitorul tău și-a luat răspunderea pentru tânăr” (Geneza 44:32). Aceeași expresie este folosită de înțelepți în Talmud în dictonul „Tot Israelul sunt responsabili unul pentru celălalt” כל ישראל ערבים זה לזה.

Probabil cel mai important aspect a faptelor lui Iuda este căința pe care el o face. Patriarhii sunt descriși de obicei ca oameni perfecți, *ṭadikim*. Însă Iuda a făcut una din cele mai grave păcate prin vânzarea lui Iosef. Drumul lui spre căință a început odată cu decizia lui de a-și asuma responsabilitatea în cazul lui Tamar și a ajuns la vârf când a propus să se schimbe cu Beniamin ca ostatic al egiptenilor. Iuda nu mai este aceeași persoană care era când l-a vândut pe Iosef. Acuma el este cu mult mai bun. Dumnezeu a vrut să le dea și lui Adam și Cain o posibilitate să se pocăiască. Însă cine ne-a arătat cum trebuia să o facă este Iuda.

Aceste întrebări pe care le-a pus Dumnezeu lui Adam și Cain s-au petrecut cu douăzeci de generații înaintea lui Avraham. Acest lucru ne spune că asumarea responsabilității este o obligație nu numai pe umerii evreilor, ci a întregii omeniri. Cu toate că aici povestea este despre Iuda în context evreiesc, acest lucru este valabil tuturor oamenilor.

Faptele lui Iuda îl cruță pe Adam de păcatele lui și din pricina lor a fost alungată omenirea din Grădina Eden (rai). De asemenea ele îl cruță pe Cain de păcatele lui care erau un model la certuri între frați. De aceea Iuda este vrednic să fie părintele lui Mesia. Aici se ascunde un mesaj de speranță strălucitoare. Dumnezeu nu ne cere să fim perfecți. De fapt, ca și Iuda noi putem fi departe de perfecțiune. Însă Domnul dorește ca noi să fim responsabili pentru faptele noastre, să avem grijă de frații și surorile noastre, iar când greșim, să facem *teșuva* și să ne străduim să fim mai buni. [Povestea lui Iuda ne învață nu numai că Domnul ne lasă să facem teșuva, ci că prin această acțiune până și cei mai răi pot să grăbească venirea Mântuitorului.](#)

Pericopa VaYikra - „Și l-a chemat [Domnul] pe Moise” [anul 5784]

Pericopa noastră ca și tot humașul (cartea) al treilea VaYikra (Levitic) începe cu un cuvânt care i-a dat și numele „VaYikra” (a chemat) ויקרא. Cuvântul pare a fi inutil aici dacă citim întregul verset: „Și I-a chemat [Domnul] pe Moise și Domnul I-a vorbit din Cortul Întâlnirii spunând” (Levitic 1:1). Dacă Domnul I-a vorbit, de ce era nevoie să-l și cheme? Rași ne explică: „La toate vorbele și la toate zicerile și la toate poruncile le-a avansat o chemare – un cuvânt de afecțiune, un cuvânt pe care îngerii Domnului îl folosesc, căci s-a spus „Și chemau unul către celălalt și ziceau...” (Isaia 6:3).

Rași adaugă: „L-a chemat, înseamnă că i-a impus cu afecțiune lui Moise să se prezinte la misiune”. Marele rabin contemporan Jonathan Sacks ne învață că aceasta este una din ideile de bază ale gândirii occidentale, ideea de chemare la o misiune, ideea că omul își alege profesia sau drumul în viață nu doar pentru beneficiile de care s-ar putea bucura, ci și pentru că el simte că a fost chemat să facă asta.

În Tanach găsim multe chemări de acest fel. Așa a fost cu Avraham când Domnul I-a chemat la jertfirea lui Isaac, iar el i-a răspuns „Iată-mă” (Geneza 22:1). De asemenea cu Moise când Domnul I-a chemat să se apropie de tufiș, iar el a răspuns „Iată-mă” (Exod 3:4). La fel și profetul Isaia când a fost dedicat în viziunea în care el vede pe Domnul pe tron întrebând: „Pe cine să trimit și cine va merge pentru noi?”, iar el răspunde „Iată-mă, Trimite-mă” (Isaia 6:8).

Emoționantă este povestea lui Samuel. În 1Samuel cap. 3 ni se povestește cum Domnul I-a chemat din somn de trei ori, iar el a crezut că dascălul său Eli îl cheamă. Până când acesta l-a lămurit și Eli i-a spus: „Vorbește, Domnule, căci slujitorul tău ascultă” (1Samuel 3:9). Tânărul nu și-a închipuit că Dumnezeu îl va chema la misiune, dar iată-l – profet, care i-a uns pe primii doi regi ai Israelului: Saul și David.

Să ne întoarcem la acest cuvânt „Va Yikra”. În afara faptului că acest cuvânt pare a fi inutil, comentatorii se întreabă de ce Dumnezeu trebuia să-l cheme pe Moise? El vorbise deja cu acesta de câteva ori. Unii comentatori susțin că am învățat la sfârșitul cărții Exod, că Moise nu putea veni la Tabernacol de oarece Domnul Dumnezeu se află acolo și de aceea El trebuia să-l cheme ca Moise să vină acolo: „Și Moise nu a putut să intre în Cortul Întâlnirii, căci norul sălășluia asupra lui și slava Domnului umplea Tabernacolul” (Exod 40:35).

Există aici un episod de îndepărtare de la Dumnezeu – cât se construia Tabernacolul. Nu numai Moise, ci și lucrătorii și meșteșugarii puteau să intre nu numai în Tabernacol, ci și în Sfânta Sfintelor. Din momentul în care s-a completat construirea Tabernacolului pe care l-au construit din banii lor, în timpul lor și cu talentul lor, nu mai puteau intra înăuntru. Probabil că acesta este momentul în care Moise înțelege că el este chemat din nou să medieze între ceruri și pământ.

Cuvântul acesta mai conține o curiozitate. Este vorba despre felul în care este scris acest cuvânt în sulurile și cărțile de Tora. Regula obligatorie este ca litera *alef* א de la sfârșitul acestui cuvânt ויקרא să fie scrisă cu literă

puțin mai mică decât celelalte. În masora (setul de reguli de scriere și citire al Tanachului) se numește *alef zeira* אֵלֶף זְעִירָא, adică „alef mititică”.

La aceste reguli de masora, există și un mare număr de explicații și comentarii. Deoarece aceste reguli s-au finalizat după scrierea tratatelor de Mișna și Talmud, ele apar mai ales la înțelepții din Evul Mediu. Despre această literă este notorie explicația dată de marele rabin din Germania, sec. 13, Rabi Meir din Rothenburg (Maharam) în cartea sa dedicată acestui subiect „Alef zeira”. El explică în felul următor: Moise care era, după cum el îl caracterizează un „modest mare” a vrut să scrie VaYekar (în loc de Vayikra), adică ויקרא nu ויקר, adică fără *alef*. În felul acesta cuvântul înseamnă „s-a întâmplat” și nu „l-a chemat”. Cu alte cuvinte, din modestie el a vrut să scrie că Domnul i-a apărut în vis (din întâmplare) și nu în realitate. Însă Dumnezeu i-a poruncit: „Scrie VaYikra”. Moise a tot ezitat și până la urmă a adăugat un *alef* mai mic decât celelalte din Tora.

Aceiași idee în două variante diferite sunt prezentate de alți doi înțelepți. Cel mai recent este Rabi Zeev Goldelberg din orașelul Beregszasz din Ungaria (astăzi Berehove în Ucraina), care în anul 1911 a publicat o carte pe același nume „Alef zeira” (se află sub titlul articolului).

Să încheiem cu învățătura Rabinului Sacks despre acest cuvânt și despre această chemare. Când noi vedem o prihană care trebuie reparată, o maladie care trebuie vindecată, o lipsă care trebuie completată și simțim că aceste nevoi ne cheamă, atunci noi ne apropiem (de Divinitate), cât se poate apropia în aceste zile fără profeție, ca să auzim chemarea Domnului către noi, acest „VaYikra”. De ce apare acest cuvânt tocmai aici, în fruntea celei de a treia cărți de Tora, cea centrală, din mijloc? Fiindcă această carte este despre jertfe și acesta este și rolul chemării. [Noi suntem gata să jertfim , cu alte cuvinte să sacrificăm jertfe când simțim că aceasta este o parte din misiunea la care noi am fost chemați.](#)

Pericopa VaYișlah - Împăcarea între frați [anul 5784]

Vom începe cu un fragment dintr-o poezie modernă intitulată „Esav” scrisă de poeta israeliană Iehudit Kafri:

Este scris

Rebeca îl iubește pe Iacov,

Rebeca îi spune fiului ei Iacov ...

Și ce-i cu Esav?

Câteodată mai aud

Acel țipăt groaznic

Care vine din marginile câmpiei

Acolo el gonește în urma cerbilor

Ca să uite.

Acel țipăt răsunător a lui Esav când a descoperit că Iacov, gemenul lui i-a furat binecuvântarea despre care am citit acum două săptămâni în pericopa Toldot, ajunge până în pericopa noastră, VaYișlah. Acel țipăt al fiului iubit de tatăl său, care se simte trădat de acel tată, fiindcă el nu-i poate da binecuvântarea care îi aparține: „Oare doar o [singură] binecuvântare ai, tată? Binecuvântează-mă și pe mine tată! Și Esav și-a ridicat glasul și a plâns” (Geneza 27:38). Esav, vânătorul dârz plânge „și toată lumea plânge cu el”, după versurile poetei.

Au trecut 20 de ani și Iacov vrea să se întoarcă acasă, însă este înfricoșat „Și Iacov s-a temut mult” (Geneza 32:8, în unele traduceri apare versetul 7). În toți acei 20 de ani el mai auzea acel țipăt al fratelui său și nu știa ce-l așteaptă când ei se vor întâlni.

Iacov s-a rugat la Dumnezeu. Pare că el se află într-o belea adevărată înaintea întâlnirii cu fratele său. Oare el nu are încredere în Dumnezeu, după tot ce El i-a promis și a făcut pentru el până atunci? Înțelepții au discutat mult această situație. De exemplu midrașul Mehilta, în pericopa Beșalah spune că într-adevăr Iacov era înfricoșat, dar nu din cauza că nu avea încredere în Dumnezeu, ci el nu avea încredere în el însuși. El se întoarce la Esav cu conștiința pătată deoarece i-a furat binecuvântarea. Conștiința și teama de sine sunt cauzele comportamentului lui Iacov. Acesta nu vine de la frică și slăbiciune, ci de la un proces sufletească profund. El vrea să repare cea ce stricase. De aceea Iacov vrea să se împacă cu Esav, să fie iertat de el. Frica lui Iacov este începutul „reparării” *tikun* תיקון, ca să se poate debarasa de numele de „Iacov” și să poate deveni „Israel”.

În ciuda temerilor, Iacov se apropie de Esav „Și Iacov și-a ridicat ochii și a văzut; și iată, Esav venea și cu el erau patru sute de oameni. Și [și-] a împărțit copiii între Lea, Rahel și cele două slujnice ... iar el a trecut înaintea lor și s-a prosternat până la pământ de șapte ori până ce s-a apropiat de fratele său. Esav a alergat în întâmpinarea lui, l-a îmbrățișat, i-a căzut pe grumaz și l-a sărutat și au plâns” (Geneza 33:1, 3-4). Ordinea acțiunilor este foarte interesantă. Iacov își organizează nevestele într-o ordine oarecare. Acolo se află când îl vede pe Esav. Atunci el traversează tot convoiul său, se închină de șapte ori până când ajunge la fratele său. El a rămas probabil împietrit de frică în fața fratelui său, așteptând ca acesta să riposteze.

Esav într-adevăr ripostează. El aleargă spre Iacov, îl îmbrățișează, îi cade pe gât, îl sărută și „au plâns”. De unde deodată verbul la plural? Toate verbele până aici erau la singular. Esav aleargă, îmbrățișează, cade pe gâtul lui Iacov și îl sărută. Noi nu știm ce a făcut Iacov între timp și cum a răspuns. Doar după săruturile lui Esav, noi vedem un răspuns: amândoi plâng. Iacov a trebuit să treacă un fel de „dezghețare” din situația în care era când s-a apropiat de Esav. Numai după ce a văzut și a simțit comportamentul lui Esav, a fost în stare să riposteze și să-și arate adevăratele sentimente. În sfârșit, amândoi plâng, totul a fost iertat și relațiile pot fi luate de la capăt.

Iacov îi propune lui Esav ca să ia din proprietatea lui orice ar vrea, dar acesta îi răspunde: „Am multe, frate, ce ai - al tău să fie” (Geneza 33:9). El nu are nevoie de încă o turmă, de alte averi. El are destul. Însă Iacov îl imploră: „Ia, rogu-te binecuvântarea mea, care ți-a fost adusă, căci Dumnezeu a fost binevoitor cu mine și am de toate” (Geneza 33:11).

Până acum când Iacov îi trimitea daruri lui Esav el le numea „dar” *minha* מנחה (de exemplu Geneza 32:14, în unele

traduceri apare versetul 13). De data aceasta, după ce Esav l-a primit cu dragoste și drăgălășenie, Iacov îi spune să-i ia binecuvântarea. Aceasta a fost oare o exprimare care i-a scăpat sau era felul lui de a spune că-i pare rău că i-a furat binecuvântarea și acum el încearcă să i-o restituie? Iacov a împlinit cu acest act „reparația” necesară lui și este gata să renunțe la binecuvântarea primită în favoarea fratelui său mai mare.

Esav este gata să primească binecuvântarea, spre deosebire de primele propuneri pe care le-a refuzat. Aceeași binecuvântare care a făcut ruptura între ei, acum îi unește împreună. Acum, când ei împărtășesc aceeași binecuvântare, s-au potolit ecourile aceluia groaznic țipăt. Această împărtășire dă impresia de a poseda mult, de a avea de ajuns pentru toți.

Esav și Iacov, cei doi gemeni care au provocat probleme din pântecul mamei lor, pot acum să se împacă, să lase orgoliile și fiecare să spună: „eu am mult, frate, să fie al tău ce este al tău”. Oare noi, urmașii lui Iacov putem veni astăzi să spunem același lucru? Oare noi putem să ne împărțim din cea ce este?

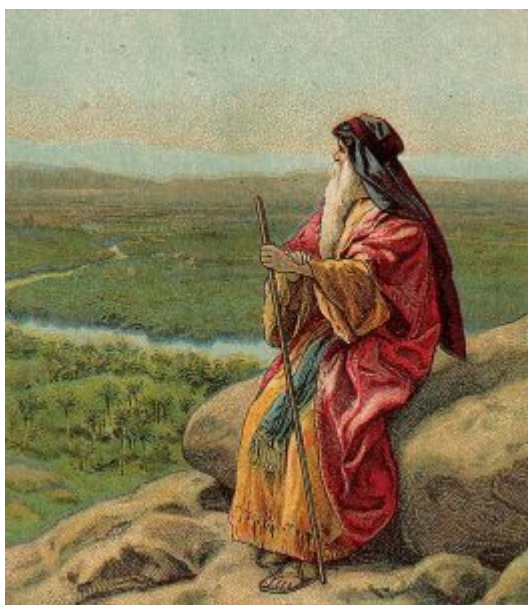
Esav, care este atât de defăimat de înțelepții din Talmud, ne învață o lecție importantă de împăcare și iertare. Tocmai el, care era cel dăunat, se grăbește să îmbrățișeze, să sărute și să ierte. Pe de altă parte Iacov, care a trecut un proces lung de „reparare”, este gata să-i predea binecuvântarea lui.

Să sperăm că vom putea învăța de la ei să ne împărțim binecuvântarea, să ne lepădăm de trufie și să ne spunem:

[Am mult frate, am mult soră, să fie al tău - ce este al tău.](#)

Pericopa Vezot HaBracha - Ultima zi din viața lui Moșe Rabenu וזאת הברכה [anul 5784]

Pericopa Vezot Habracha este ultima pericopă din Tora și cu care noi terminăm ciclul anual de citire a Torei și începem imediat ciclul nou al anului următor pentru a menține principiul iudaic de perpetuă continuitate. Aceasta este și singura pericopă care nu se citește de Șabat, ci de o zi de sărbătoare, ultima din sărbătorile Lunii Tișre - Simhat Tora. Ea conține ultimele două capitole din cartea Deuteronom și din Toraua întreagă, cap. 33 și 34.

Pericopa se petrece în ultima zi a vieții lui Moșe Rabenu, ziua în care el împlinește 120 de ani. Aceasta este vârsta

maximală la care un om poate să ajungă după Tora: „... zilele lui vor fi de o sută douăzeci de ani” (Geneza 6:3).

În primele cinci versete din cap. 33 (33:1-5) Moșe Rabenu adună toate triburile Israelului ca să le binecuvânteze înaintea morții lui. La început el binecuvântează pe Dumnezeu și încheie cu elogiile aduse poporului evreu.

Binecuvântarea lui Ruben (33:6) רַאוּבֵן. Ruben este ales să fie primul binecuvântat cu toate că el și-a pierdut statutul acesta de mult și Iuda a venit în locul lui. Moise îi urează să aibă parte de lumea aceasta și de lumea viitoare, fără ca păcatele lui să-i afecteze drepturile.

Binecuvântarea lui Iuda (33:7) יהודה. Iuda apare în vecinătate cu Ruben, deoarece amândoi s-au ridicat deasupra patimilor lor și au recunoscut păcatele lor – Ruben cu Bilha și Iuda cu Tamar. Esența binecuvântării conține promisiunea despre succesul regilor și al demnitarilor care vor veni din tribul Iuda.

Binecuvântarea lui Levi (33:8-11) לֵוִי. Tribul Levi este considerat un trib splendid și select. Și așa este și binecuvântarea lui. Moise remarcă comportamentul exemplar al tribului în cei patruzeci de ani de mers în deșert, spre deosebire de problemele și plângerile celorlalți de-a lungul celor 40 de ani. Ultima parte este interpretată a se referi la succesul familiei Hașmonaim, care erau din tribul Levi, în războiul contra grecilor cu aproximativ o mie de ani mai târziu.

Binecuvântarea lui Beniamin (33:12) בְּנֵימִין. Binecuvântarea lui Beniamin pe teritoriul căruia se va construi Templul, apare aici în vecinătate cu Levi, care este tribul care va slugi în Templu. Binecuvântarea se referă mai ales la Templu, care se va construi pe pământul acestui trib.

Binecuvântarea lui Iosef (33:13-17) יוֹסֵף. Tabernacolul din Șilo este pe teritoriul tribului Iosef și de aceea Iosef vine în vecinătate cu Levi și Beniamin. În binecuvântarea aceasta avem parte de belșugul roadelor pământului țării și amintirea unor conducători deosebiți care vor veni din acest trib (cum a fost Iosua יהושע). Mai sunt amintiți cei doi fii ai lui Iosef: Manase și Efraim מְנַשֶׁה-אֶפְרַיִם, care vor primi pământuri asemănătoare cu cele ale triburilor.

Binecuvântarea lui Zabulon și Isahar (33:18-19) זְבֻלֹן-יִשָּׁשְׁכָר. Ei sunt binecuvântați împreună fiindcă ei mențin între ei o cooperare interesantă și exemplară. Fii lui Zabulon se ocupă de comerț. Cu profiturile din acest comerț ei se împart cu fii lui Isahar, care se ocupă doar cu învățătura Torei.

Binecuvântarea lui Gad (33:20-21) גָּד. Fii lui Gad stau la granițe și de aceea Moise îi binecuvântează să aibă multă forță și mult curaj ca să poată să apere țara. Ne este amintit de asemenea că Gad a ales să stea dincolo de Iordan, pe partea vestică unde va fi înmormântat Moșe însuși.

Binecuvântarea lui Dan (33:22) דָּן. Și tribul Dan care stă la granițe, în partea de nord a țării, a avut parte de urări de forță, curaj pentru apărarea țării.

Binecuvântarea lui Neftali (33:23) נַפְתָּלִי. El s-a ales cu o moștenire bună și binecuvântată în jurul Kineretului (lacul Tiberia).

Binecuvântarea lui Așer (33:24-25) אָשֵׁר. Aici noi găsim referire la faptul că tribul lui Așer stă la granițe, asemănător cu frații săi Gad și Dan. Lui i se mai adaugă urare să aibă mult ulei și mulți urmași, adică belșug de toate.

Binecuvântare generală (33:26-29). După ce termină Moise să binecuvânteze fiecare trib în parte, Moise concludă și spune că peste toate acestea se află binecuvântarea tuturor fiilor Israelului, iubiți și doriți în fața lui Dumnezeu.

Moșe urcă să moară pe munte (34:1-12) מֹשֶׁה. Cele cinci cărți de Tora se termină cu moartea lui Moise. Moise se urcă pe muntele Nevo, care se află în tribul lui Gad pe undeva pe unde noi nu știm exact. Dumnezeu îi arată de acolo toată țara Israelului și-i spune că a venit momentul împlinirii promisiunii date părinților națiunii ca țara să fie dată fiilor lui Israel. Însă el, Moise, poate doar vedea țara fără să intre în ea.

Acolo pe munte Moise moare și este îngropat „după cuvântul Domnului”. Toraua pune în evidență vârsta și situația

lui Moise când a murit: „Moise era de o sută douăzeci de ani când a murit; ochiul nu-i slăbise și nici vlaga nu-l părăsise” (Deuteronom 34:7).

După cele treizeci de zile de doliu ținute de tot poporul Israelului, Iosua a primit conducerea poporului și continuă să acționeze cu succes în spiritul mentorului său – Moise.

Toraua se încheie cu cuvintele de glorie care despre Moșe Rabenu, liderul și profetul: „Și nu s-a mai ridicat profet în Israel asemenea lui Moșe, pe care Domnul să-l fi cunoscut față către față. Ce semne și minuni i-a trimis Domnul să le facă în țara Egiptului, lui Faraon, tuturor slujitorilor lui și întregii lui țări, și ce mână tare și lucrare mare și înfricoșătoare a făcut Moșe sub ochii întregului Israel!” (Deuteronom 34:10-12).

Pericopa Yitro - Despre convertiții la iudaism - Gherei Hațedek גֵּרֵי הַצֶּדֶק [anul 5784]

Gher גֵּר este termenul ebraic-biblic pentru un străin care trăiește împreună cu poporul evreu; după standardele moderne *gher* înseamnă convertit exclusiv la iudaism. Femininul este *ghiolet* גִּיּוֹרָת, iar infinitivul lung este *ghiur* גִּיּוֹר.

Gher țedek גֵּר צֶדֶק înseamnă un convertit adevărat, adică unul care s-a convertit din motive pure fără niciun alt mobil, cum ar fi căsătorie, imigrație etc.

Yitro יִתְרוֹ

Numele acestei pericope este după numele unui străin, Yitro, preot din Midian, care l-a ascuns pe Moise la el, i-a dat fiica de soție și l-a ajutat să organizeze primele organe ale noului popor născut în deșert – poporul evreu. După tradiția evreiască, Yitro împreună cu toată familia lui s-a convertit la iudaism și s-a acomodat în cadrul poporului evreu împreună cu familia sa.

Rași ne prezintă midrașul „Mechilta derabi Ișmael 1:5” despre convertirea lui Yitro: „El s-a numit pe șapte nume: Yeter, Yitro (Exod 18:1 etc.), Hovav (Numeri 10:29), Reuel (Numeri 10:29), Hever (Judecători 4:11), Putiel (Exod 6:25), Keini (Judecători 1:16)”. Midrașul explică fiecare nume ca derivat din rădăcinile lor în limba ebraică. De exemplu numele Hovav derivă de la rădăcina HVV care înseamnă „drag, plăcut”. Midrașul spune că numele provine de la „Dumnezeul l-a îndrăgit”. Un singur nume din listă nu apare în Tanach: Yeter. Midrașul ne spune că el provine de la faptul că Yitro a adăugat o pericopă pe numele lui, iar aceasta va fi „Yeter”, adică „adițional” de la același verb „a adăuga” în ebraică. Midrașul ne mai spune că numele lui era „Yeter”, dar după ce s-a convertit i s-a adăugat la nume litera Vav (unul din cele patru litere ale numelui Domnului). care se citește adesea O și așa a devenit Yitro.

Rași ne vorbește despre eforturile uriașe ale lui Yitro în căutarea adevărului. Despre versetul „Acum știu că Domnul este mai mare decât toți dumnezeii” (Exod 18:11) Rași ne explică că de aici învățăm că el cunoștea toate păgâniile din lume și nu a fost niciuna de care nu s-a apucat. În acest fel Rași spune despre cauza plecării lui Yitro „și el s-a dus în țara lui” (Exod 18:27) că era să meargă să-și convertească familia.

În pericopa Behaalotcha apare din nou povestea socrului lui Moise: „Moise i-a spus lui Hovav, fiul lui Reuel midianitul, socrul lui Moise, noi pornim spre locul despre care Domnul a spus, vi-l voi da vouă. Mergi cu noi și îți vom face bine, căci Domnul a vorbit de bine pentru Israel. Dar el i-a spus, nu voi merge, ci doar în țara mea și la locul meu natal voi merge. El a spus, rogu-te nu ne părăsi că de aceea ai cunoscut locurile noastre de popas în deșert și ne vei servi drept ochi. Și va fi dacă vei veni cu noi, că acest bine pe care Domnul ni-l va face nouă ți-l vom face și noi ție” (Numeri 10: 29-32).

Din această adăugare la descrierea evenimentului din Exod rezultă că Yitro părăsește tabăra evreilor nu numai că-i este dor de casă, ci și pentru că el știa că poziția lui de convertit este de cea mai joasă speță. Implorările lui Moise și promisiunile lui nu îl conving pe bătrânul înțelept. Probabil el s-a înșelat, deoarece convertiții au primit pământ și gospodării așa cum promisese Moise. Aceasta noi învățăm din midrașul Sifri-BeMidbar în care scrie că ei au primit ceea ce este mai bun.

Gherim în Vechiul Testament

Un alt eveniment cu un *gher* – străin, poate convertit, poate nu, apare în cartea Levitic 24:10-23: „Fiul unei femei israelite, care era fiul unui bărbat egiptean, a ieșit în mijlocul copiilor lui Israel ... și fiul femeii israelite a rostit Numele [divin] și a hulit ...”. Înjurătorul, care va fi lapidat cu pietre după porunca Domnului, era dintr-o familie mixtă, numită în Tora „gloată amestecată” עֲרָבִים רְבִּי (Exod 12:38). Aceștia intenționau să se asimileze în rândul poporului evreu, echivalent astăzi la convertire. Chiar și printre cei întorși din Babilon împreună cu Ezra erau din aceștia, care nu știau să spună dacă sunt israelieni sau nu.

Un alt grup renumit de *gherim* este familia Rechav, Bnei Rechav. Ei sunt amintiți în Tanach de patru ori: o dată în cartea 2Regi 10:15 și de trei ori la Ieremia 35:8, 14, 16. Unii cred că erau cohanim (preoți), iar alții cu Rași în frunte susțin că erau *gherim* din tribul Keini, urmași ai lui Yitro. În cartea Regi ni se povestește despre regele Iehu care îl adaugă pe Yehonadav Ben Rechav la luptătorii contra „prorocilor lui Baal” și omorârea a 400 dintre ei. El apare ca un credincios extremist. Două sute de ani mai târziu, urmașii lui Yehonadav sunt amintiți de Ieremia ca păstrând ordinele strămoșului lor. Încă un membru al familiei este amintit în Neemia 3:14, Malchia Ben Rechav care a reparat Poarta Grămezilor de Cenușă la zidul Ierusalimului.

Femei gherot

Vom începe cu exemple problematice. Este vorba despre femei care s-au măritat cu bărbați evrei, unele dintre ele s-au convertit, iar altele – nu. Rambam (Maimonides) este cel care se ocupă detaliat de aceste cazuri în lucrarea lui „Interdicții de împerechere”.

Primul pe care îl vom aminti este Samson. În Judecători 16:1 citim că Samson a mers la o prostituată din Gaza. După Rambam prima pe care el a convertit-o a fost prima lui soție pe care Rambam o numește „Timnita” (Judecători 15:6). După ea a venit rândul lui Delila. Rambam spune că ele rămăseseră cum erau înainte – păgâne. Iar el la sfârșit s-a întors la iudaism.

Samson pare a fi un începător față de regele Solomon în legătură cu femeii neevreice. În Talmudul Ierusalim, tractatul Sanhedrin 2:6 scrie: „Și regele Solomon a iubit femeii străine, Rabi Șimon Ben Iohai (Rașbi) spune chiar să se curvăsească ... Rabi Iosef spune să le tragă la Tora și să le apropie sub aripile Domnului Dumnezeului”.

Această controversă între înțelepți vine în urma abordării duale ale Tanachului al acestui viciu al lui Solomon. În tinerețe, scriptura îl tolerează cu blândețe: „Solomon s-a înrudit prin căsătorie cu faraonul, regele Egiptului, și a luat-o pe fiica faraonului și a adus-o în cetatea lui David până avea să termine de construit casa lui, casa Domnului și zidul dimprejurul Ierusalimului” (1Regi 3:1). Aici nu este nicio observație că Solomon a luat o străină. Probabil

aceasta era tratarea femeilor străine atunci.

La bătrânețe lucrurile se schimbă: „În afară de fiica faraonului, regele Solomon a mai iubit multe soții străine: moabite, amonite, edomite, sidoniene și hetite din națiunile despre care Dumnezeu le spusese fiilor lui Israel, să nu intrați la ele, iar ele să nu intre la voi. În mod sigur ele vor abate inima ca să-i urmați pe dumnezeii lor. Totuși de ele s-a alipit Solomon și le-a iubit” (1Regi 11:1-2). Aici nu scrie „s-a căsătorit” ca în tinerețe, ci „a iubit”, „s-a alipit”. De aici putem înțelege zicerea gravă a lui Rașbi „a iubit să se curvărească”.

Rambam, după o analiză lungă, ajunge la concluzia că ele, în ciuda faptului că atât Solomon cât și Samson le-au convertit, ele au venit doar ca să răspândească idolatria, să construiască *bamot* – locuri înalte pentru jertfe la dumnezeii lor. Ele au rămas așa și după cununie, iar Solomon a construit *bamot*.

Ezra, după întoarcerea din exilul Babilonului dovedește o critică aspră față de căsătorii cu femei străine: „[Ei] au luat dintre fiicele acestora soții pentru ei și pentru fiii lor. Ei, sământa sfântă, s-au amestecat cu popoarele acestor țări, iar mâna prinților și a demnitarilor a fost prima care a comis această infidelitate. De îndată ce am auzit lucrul acesta, mi-am sfâșiat veșmântul și tunică fără mâneci, am început să-mi smulg părul din cap și din barbă și am stat jos adânc mâhnit” (Ezra 9:2-3).

Chiar dacă acești demnitari și-au convertit soțiile prin intrare la mikve și aducerea unei jertfe, Ezra nu a acceptat acestea și el împreună cu cei din *knesset ghedola* au cerut ca aceștia să anuleze aceste căsătorii. La fel crede și Neemia câțiva ani mai târziu: „De asemenea, în zilele acelea i-am văzut pe evreii care luaseră sub acoperișul lor soții așdodite, amonite și moabite. Iar dintre fiii lor, jumătate vorbeau așdodiană; niciunul nu vorbea limba evreilor, ci limba altor popoare. Și i-am mustrat, i-am blestemat, i-am lovit pe unii dintre ei, le-am smuls părul și i-am pus să jure pe Dumnezeu: să nu le dați pe fiicele voastre fiilor lor și să nu luați pe niciuna dintre fiicele lor pentru fiii voștri sau pentru voi” (Neemia 13:23-25).

Chiar și la Ezechiel, cu ani înainte, găsim această problematică în cap. 44 și în jurul lui, mai ales cohanim (preoți) care se căsătoreau cu străine și le converteau (încă nu le era interzis să ia o *ghiolet*).

Rut – un model de *ghiur* exemplar

Spre deosebire de toate aceste femei de pe vremea lui Solomon și a celorlalți de la începutul celui de al doilea Templu, Tanachul o poziționează pe Rut moabita ca reprezentata *ghiur*-ului întreg și corect al femeilor de care poporul evreu are parte de generații multe: „Să-ți răsplătească Domnul fapta și [răs]plata ta să fie deplină de la Domnul Dumnezeu lui Israel, Cel sub aripile Căruia ai venit să te adăpostești” (Rut 2:12).

Chiar și alăturarea lui Rut la poporul evreu nu a trecut ușor. Talmudul argumentează că pricina este că ea era moabită, un popor cu care ni s-a interzis să ne amestecăm. Probabil erau și alte obstacole: cel cu drept de răscumpărare (*goel* גואל) nu voia s-o răscumpere, iar Boaz presează pe membrii comunității să accepte *ghiur*-ul și să o primească pe Rut printre ei ca soția lui Boaz: „Și pe Rut moabita, soția lui Mahlon, mi-am dobândit-o de soție, ca să ridic numele răposatului asupra moștenirii lui ...” (Rut 4:10).

Care a fost secretul lui Rut, o fată dintr-un popor cu care ni s-a interzis să ne unim cu ei și soția unuia care a părăsit poporul Israel care era în mare necaz, ca să fie acceptată ca una din popor și o *ghiolet* adevărată și iubită, mama unui regat?

Înțelepții arată în primul rând spre Naomi, soacra ei, care o învață complicitatea obligațiilor (mișvot) și necesitatea de a le aplica pe toate, inclusiv pedepsele, în caz de convertire. În Talmud, tractatul Yevamot 47:b se comentează versetul „Și văzând-o că este decisă să meargă cu ea, a încetat să-i vorbească” (Rut 1:18) ca și versetul „.. unde vei merge, voi merge; și unde vei înnopta, voi înnopta; poporul tău e poporul meu și Dumnezeuul tău e Dumnezeuul meu” (Rut 1:16). Ni se spune că ea a luat fiecare expresie și i-a adăugat o mișva, cum ar fi „Poporul tău e poporul meu – îți voi smulge idolii”. Bineînțeles că în carte, toate aceste versete au fost declarate de Rut, înainte ca cele două femei să intre în țară.

Însă dacă încercăm să ignorăm complexitatea acestei învățături talmudice, putem selecta și savura cuvintele de

loialitate și dedicație ale lui Rut față de Naomi, soacra bătrână și solitară a lui Rut.

Explicațiile suplimentare la aceste versete în acest Talmud demonstrează enorma controversă între cei doi lideri al acelei generații și a celor care au venit după ei – Hilel și Șamai.

„Iată un episod despre un străin care a venit la Șamai și i-a spus: Converteste-mă așa ca să mă înveți toată Tora cât aș sta pe un picior (adică, deodată). Șamai l-a izgonit din casă. Străinul a venit la Hilel și i-a spus: Converteste-mă. Hilel i-a spus: Ceea ce tu urăști, să nu-i faci semenului tău, aceasta este toată Tora, iar restul – ieși și învață” (Talmud, tractatul Șabat 31:a).

Șamai nu a avut deloc răbdare față de acel străin care a vrut „convertire ușoară”, adică să învețe puține mișvot „cât ar sta pe un picior”. După Șamai, convertire *ghiur* constă în învățarea tuturor celor 613 mișvot și aplicarea lor în practică, după cum am învățat în tractatul Yevamot că a făcut Naomi cu Rut.

Dar pare că nici convertirea lui Hilel nu este mai ușoară. Mai târziu, Rabi Akiva a adaptat-o la limbajul biblic: „Să-l iubești pe semenul tău ca pe tine – aceasta este o regulă (mișva) mare în Tora” (midrașul Safra Kedoșim 2:4).

Hilel crede că această mișva nu este ușor de împlinit exact, iar dacă candidatul se adaptează după această mișva, el este demn și pregătit să le învețe pe toate, „ieși și învață”. Toate acestea noi le găsim în spusele lui Rut amintite mai înainte despre loialitatea și dedicația față de Naomi, soacra ei. Așa a început Rut procesul ei de convertire și pe această temelie Boaz a fost de acord s-o convertească:

„Și a răspuns Boaz și i-a spus: Mi s-a tot povestit tot ce ai făcut cu soacra ta după moartea soțului tău, că ți-ai părăsit tatăl și mama și țara ta natală și ai mers la un popor pe care nu-l știai până ieri-alaltăieri” (Rut 2:11).

Pesah - Hagada șel Pesah: „Cei patru copii” [anul 5784]

În Hagada șel Pesah, povestea ieșirii din Egipt pe care evreii o povestesc în fiecare seară de Pesah, se află la început, după ce tinerii pun întrebările cunoscute ca *Ma Niștana* מה נשתנה (Prin ce se deosebește?), începe o porțiune în care stau patru înțelepți la Bnei Brak, orașul lui Rabi Akiva și discută chestiunea poveștii ieșirii din Egipt de-a lungul nopții. Pe la început este un fragment cunoscut sub numele de „Cei patru copii” în care se pun patru

întrebări și se dau patru răspunsuri.

Acest fragment este un midraš (un fel de legendă) care se găsește în midrašul „Mehilta” și într-o variantă puțin diferită în Talmud Ierusalmi. În acest midraš ni se spune că în Tora apar patru feluri de copii. La fiecare se pune o întrebare și se dă un răspuns. Ordinea lor nu este cea în care ei apar în Tora.

Primul care apare este *haham* חכם „înțeleptul”. Întrebarea care se pune este din Deuteronom 6:20: „Ce înseamnă mărturiile și legile și judecățile pe care Domnul, Dumnezeul vostru vi le-a poruncit?” Răspunsul este însă nu cel din Tora, unde răspunsul este: „Sclavi am fost lui Faraon în Egipt și ne-a scos Domnul din Egipt cu mână puternică” (Deuteronom 6:21). Acest verset apare deja prescurtat în prima porțiune după *Ma niștana*, porțiunea *Avadim haiinu* עבדים היינו. Răspunsul care apare în Hagada este o parafrază a întrebării puse la început de tineri. Răspunsul este luat din regulile Pesahului: „... după consumarea [jertfei de] Pesah nu se mai adaugă desert”. Această frază este luată din Mișna, tractatul Pesahim 10:8. Poate acest lucru ne dă aluzia că acel copil care pune această întrebare la început este înțelept.

Al doilea fiu este *rașa* ראשון „nelegiuitul”. Întrebarea pe care o pune este din Exod 12:26: „Ce vă trebuie vouă acest ritual?” Răspunsul este foarte încolăcit și ciudat. Înainte de răspuns vine pedeapsa și cauza ei. Răspunsul se bazează pe cuvântul „vouă” din întrebare, spunând că aici referința este exclusiv la „voi” și în niciun caz la „el”. Aceasta deoarece el a ieșit din grup, din comunitate – el neagă existența lui Dumnezeu. De aceea trebuie să i se strepezească dinții. Atunci vei da răspunsul: „de aceea mi-a făcut mie Domnul aceasta când am ieșit din Egipt”. Răspunsul este din Exod 13:8. Apoi continuă răspunsul: „Mie – dar nu lui. Dacă ar fi fost acolo. Nu ar fi fost salvat”. Adică, din cauză că el nu mai aparține grupei, obștiei, el nu va fi salvat. Unii interpretează acest fapt prin versetul 27 din Exod 12 spunând că el nu va avea parte de jertfa de Pesah, iar așa nu va fi salvat,

O altă problemă extrem de dezbătută în această frază din Hagada în afară de exprimarea încâlcită a versetelor, este acest verb la imperativ *hakhe et șinav* הַקְהֵה אֶת שִׁנָּי, „să i se strepezească dinții” care este tradus în câteva feluri, însă pare că cea mai adecvată traducere ar fi „să-i tocești dinții”, probabil ca să nu mai poate mânca. Această rădăcină KHH este foarte rară în Tanach și are sensul de bază „neascuțit”. Verbul derivat din ea *hikha* הִקְהָה apare în tot Tanachul doar de trei ori, niciuna în Tora. Acest lucru îngreunează înțelegerea exactă a cuvântului. Majoritatea comentariilor o stabilesc ca însemnând „a scrâșni dinții”. Problema este pe de o parte că cele trei exemple din Tanach nu se potrivesc la acest sens, iar pe de altă parte găsim în Tanach alte verbe cu această semnificație. Vom aduce aici un exemplu, cel mai clar din cele trei. În Eclesiastul 10:10 apare expresia im *kaha ha-barzel* אִם קָהָה הַבְּרֹזֶל care este tradus corect „Dacă o unealtă de fier se tocește”. De asemenea celelalte două exemple din Eremia 31:28 și Ezechiel 18:2 sunt și mai obscure. Problema aceasta va rămâne încă una din multele nerezolvate.

Al treilea fiu este *tam* תָּם „cel simplu”. Eu cred că poate fi tradus și „neprefăcut, sincer” toate fiind legate semantic de „naiv”. În acest caz, atât întrebarea cât și răspunsul se află în același verset Exod 13:14. Întrebarea este: „Ce este asta?”. Răspunsul vine în continuare: „Cu puterea mâinii ne-a scos Domnul din Egipt, din casa robiei”.

Al patrulea fiu este *Veșeino iodea lișol* וְשֵׁינוּ יוֹדֵעַ לִישׂוֹל „Cel ce nu știe să întrebe”. Aici nu există de fapt o întrebare, iar răspunsul fiind din același verset ca la al doilea – *rașa*: „De aceea mi-a făcut mie Domnul când am ieșit din Egipt” (Exod 13:8). Doar că aici ni se propune, deoarece acest fiu nu știe să întrebe, să deschidem noi discuția.

Acest midraš minunat încearcă să categorisească poporul evreu în cele patru grupe foarte reprezentative din punct de vedere social și psihologic. Mi se pare că această monitorizare este valabilă și la alte popoare, inclusiv poporul român.

Anexă: Textul - după traducerea Rabinului Sorin Rosen

Binecuvântat fie Omniprezentul, binecuvântat fie El. Binecuvântat fie Cel

care a dat Tora poporului Său Israel, binecuvântat fie El. Despre patru feluri

de copii a vorbit Tora: unul înțelept, unul nelegiuit, unul simplu și unul care nu știe să întrebe.

Înțeleptul - ce spune el? Ce înseamnă mărturiile și legile și judecățile pe care Domnul, Dumnezeul nostru, vi le-a poruncit? (Deuteronomul 6:20) Și astfel, pe acesta învață-l tradițiile [jertfei de] Pesaḥ, chiar și aceea că după consumarea [jertfei de] Pesaḥ nu se mai adaugă desert. (Mișna Pesaḥim 10:8).

Nelegiuitul - ce spune el? „Ce vă trebuie vouă acest ritual?” (Exodul 12:26) Vouă - dar nu lui. Și pentru că s-a exclus singur din colectivitate, neagă un principiu de bază. De aceea și tu strepezește-i dinții și spune-i: „de aceea mi-a făcut mie Domnul aceasta când am ieșit din Egipt”. (Exodul 13:8) Mie - dar nu lui. Dacă ar fi fost acolo, nu ar fi fost salvat.

Cel simplu - ce spune el? „Ce este aceasta?” (Exodul 13:14) Acestuia spune-i: „cu mână puternică ne-a scos Domnul din Egipt, din casa robiei”. (Exodul 13:14).

Iar cu **cel ce nu știe să întrebe** deschide tu discuția, precum este spus:

„Povestește-i fiului tău în acea zi, spunând: de aceea mi-a făcut Domnul aceasta când am ieșit din Egipt”. (Exodul 13:8).

Purim - Cadrul istoric al „Cărții Esterei” [anul 5784]

Cartea Esterei este plină de șovăieli și întrebări nerezolvate. Iată câteva exemple:

1. Regele Ahaşveroş organizează un ospăţ „pentru toate căpeteniile lui şi slujitorii lui” de-a lungul a 180 de zile (Ester 1:3-4). Este pur şi simplu inacceptabil ca sărbătoririle de încoronare în loc să ţină o săptămână-două să se întindă pe o jumătate de an.
2. Mai mult decât atât, de ce sărbătorirea încoronării se petrece doar în anul al treilea de la încoronare (1:3) şi nu în primul an?
3. Pentru ce încă un ospăţ „de şapte zile în curtea grădinii sălii de audienţe” (1:5)?
4. Cum ar trebui să înţelegem rivalitatea între Ahaşveroş şi Vaşti, soţia lui, care culminează cu „furia s-a aprins în el” (1:12).
5. De ce Mordehai o lasă, ba chiar o „împinge” pe Ester spre casa regelui? Oare identitatea iudaică a lui şi a ei sunt atât de slabe?
6. Ce l-a determinat pe Haman să aplice o asemenea sancţiune extrem de gravă „să se nimicească, să se ucidă şi să se prăpădească toţi iudeii” (3:13).
7. Ce l-a convins pe Ahaşveroş să accepte cu atâta rapiditate planul lui Haman? Doar iudeii erau o grupare economică în imperiul persan şi începând cu regele Cyrus, atitudinea regilor faţă de iudei era foarte pozitivă.
8. Iar în sfârşit, ce l-a determinat pe Ahaşveroş să-şi schimbe hotărârea de a extermina toţi iudeii? Oare o supărare pe un om poate schimba politica unui imperiu?

Răspunsurile la aceste întrebări le vom căuta cu ajutorul marelui istoric grec Herodot, numit „părintele istoriei”, în cartea sa „Istoriei” (apărut în limba română în 2 volume în 1961 în ed. Ştiinţifică şi prescurtat în 2018 în ed. Humanitas, altă traducere în ed. Minerva 1984) care se ocupă de perioada în care se petrece „Cartea Esterei”, adică sec. 5 î.e.n. Cartea „Istoriei” se ocupă mai ales de războiul purtat atunci între greci şi imperiul persan.

Majoritatea cercetătorilor îl identifică pe Ahaşveroş cu regele Persiei Xerxes I, numit aşa de Herodot şi supranumit Xerxes cel Mare, al cărui nume în persană antică şi acadiană este diferit, Xşayarşa. El este cel de al patrulea rege din dinastia persană, care include pe: Cyrus (559-530), Cambyses (530-522), Darius I cel Mare (522-486). El a domnit între 486-465 î.e.n. Există şi unele surse în Vechiul Testament, Ezra cap. 4,5 şi 6 în care Ahaşveroş apare după Cyrus şi Darius.

Războiul contra grecilor a fost problema principală de care se ocupa Ahaşveroş de-a lungul domniei lui. Ţelul său era să preia puterea imperiului persan asupra întregii lumi: Cyrus a înfiinţat imperiul care stăpânea tot estul Mării Mediterane; Cambyses l-a continuat pe Cyrus, a cucerit Egiptul şi ajuns până în Etiopia (Kuş); Darius I a lărgit limitele imperiului spre est până în India şi apoi s-a învârtit spre vest dorind să cucerească Grecia – poarta spre Europa. În anul 490 î.e.n. a ieşit cu o armată uriaşă să cucerească Atena. În lupta de la Maraton, la nord de Atena, armata persană a fost învinsă crunt, iar rămăşiţele sale s-au retras în Asia Mică.

Eşecul lui Darius nu i-a scutit pe persieni de la aspiraţia de a cuceri Grecia. Fiul său, Ahaşveroş, adică Xerxes, a stabilit acest ţel ca principala aspiraţie a imperiului persian. El a început pregătirile în al treilea an al monarhiei sale după ce a învins diferiţi inamici şi şi-a consolidat puterea. Ospăţul din anul al treilea de la încoronare, despre care ni se povesteşte în carte, era o întrunire a tuturor reprezentanţilor ţărilor care aparţineau imperiului pentru planificarea campaniei şi organizarea ei. Pentru a constitui o armată mare, avea nevoie de colaborarea tuturor ţărilor şi popoarelor din imperiu: „În cel de al treilea an al domniei lui, a făcut un ospăţ pentru toate căpeteniile lui şi slujitorii lui, elita Persiei şi Mediei, guvernatorii judeţelor şi căpeteniile ținuturilor de dinaintea lui” (Ester 1:3). Aieva, că pentru a atrage toate popoarele să participe la acest război, trebuia să arate „bogăţia glorioasei lui împărăţii şi cinstirea splendidei lui majestăţi” (Ester 1;4), fiindcă mercenarii sunt pregătiţi să vină la război numai pentru bani mulţi. Convenţia de organizare şi pregătire a durat după cele scrise în carte 180 de zile, a încheiat-o Ahaşveroş cu un ospăţ scurt de şapte zile, care avea ca scop să emită o atmosferă de siguranţă în reuşita şi victoria acestei campanii.

Atmosfera victorioasă este tulburată de regina Vaşti, care refuză să vină în faţa convenţiei ca să poarte un discurs de încurajare şi sprijin. Ea înţelege, fiind o femeie înțeleaptă că soarta acestei campanii va fi identică cu cea făcută de Darius, care s-a terminat cu o înfrângere şi o umilintă crunte. Răspunsul lui Ahaşveroş şi a demnitarilor la revolta lui Vaşti a fost acută, deoarece ei au înţeles că aceasta se poate transforma într-o răscoală a multor femei

și poate afecta motivația multor bărbați: „Căci fapta împărătesei va ajunge la toate femeile să-și disprețuiască soții în ochii lor ...” (Ester 1:17), adică multe femei își vor batjocori soții care ies la un război ratat înainte de a începe. Înlăturarea publică a împărătesei neascultătoare a fost menită să determine femeile că „vor da onoare soților lor” (Ester 1:20) și îi vor încuraja ca să iasă la război și să le aducă multă pradă.

Convenția „ospățul” a reușit și Ahașveroș a reușit să adune o oștire uriașă de un sfert de milion de soldați și o flotă considerabilă. În anul 480 î.e.n., adică în anul al șaselea al domniei sale, armata persană a ieșit să lupte în Grecia. Flota lui a trecut Dardanelele, iar armata a continuat pe uscat spre Atena. Grecii au încercat să-i oprească pe persieni lângă localitatea Termopilas, însă armata greacă a pierdut această bătălie eroică. Persienii au înaintat spre Atena, au cucerit-o și i-au prădat comorile și au distrus-o până la temelii. Sparta, adversarul Atenei a hotărât să i se alătore de frica unei posibile sortii asemănătoare. Cele două mari puteri și-au unit flota, și la bătălia de lângă insula Salamis flota greacă a învins pe cea persană în mod desăvârșit. Navele militare grecești erau mult mai rapide decât cele persiene, care erau mari, greoaie și lente.

Xerxes (Ahașveroș) se afla într-o dilemă enormă: să întoarcă armata desfășurată de-a lungul țărmului Greciei înapoi spre Asia Mică și să renunțe la cucerirea Europei sau să continue campania. El s-a consultat cu șeful armatei sale, Mardonius și a hotărât să refacă repede flota și să aducă întăriri și aprovizionări armatei rămase acolo, ca să completeze cucerirea Greciei. Grecii la fel au folosit timpul liber ca să unească armata ateniană cu cea spartană. În anul 479 î.e.n. s-a desfășurat pe uscat, lângă orașul Plataea bătălia. Armata aceasta unită i-a învins pe persieni, iar pe mare lângă insula Samos i-au învins și navele. Rămășițele armatei persiene s-au retras în Asia Mică. Aici se încheie descriția din cartea lui Herodot. Noi putem urmări continuarea poveștii după scrisorile din cartea „Ester”.

Chiar și după uriașul eșec, Ahașveroș nu a renunțat la visul său de a termina ceea ce tatăl său, Darius n-a reușit. Însă flota era distrusă, armata s-a răspândit și banii s-au terminat. Ca să construiască o armată nouă era nevoie de mulți bani. Banii se pot aduna prin mărirea taxelor, însă o astfel de acțiune se întinde pe o perioadă lungă și provoacă popoarele din imperiu să nu mai vrea să participe la un nou război. În această situație, Ministrul de Finanțe al Persiei, Haman, prezintă o propunere genială: evreii! Ei sunt miza pentru refacerea armatei. Noi știm din surse grecești și persiene că evreii în exodul babilonian s-au integrat remarcabil în viața economică și comercială a imperiului. Propunerea lui era să se ia banii de la evreii bogați.

În imperiul persan s-a amplificat atmosfera de antisemitism care s-a alimentat de la popoarele din împrejur care s-au opus construirii Templului din Ierusalim: „Apoi, sub domnia lui Ahașveroș, la începutul domniei lui, au scris o scrisoare de acuzare împotriva locuitorilor lui Iuda și ai Ierusalimului” (Ezra 4:6). Această atmosferă putea fi amplificată prin remarcarea deosebirilor și diferențelor dintre evrei și restul: „... și legile lor sunt diferite de ale oricărui popor și legile împăratului nu le înfăptuiesc” (Ester 3:8). Scoaterea evreilor din cadrul legitim a făcut posibilă apariția ideii de exterminare pentru a obține bunurile lor financiare: „... să se scrie să fie prăpădiți și zece mii de talanți de argint, voi cântări în mâinile celor ce înfăptuiesc sarcina să fie aduși în visteriile statului” (Ester 3:9). Cei care „înfăptuiesc sarcina” sunt gestionarii reconstruirii armatei. Ahașveroș a aprobat planul fiindcă nu avea o altă cale de a obține repede bani. El spune: „Argintul ți-e dăruit ție, și poporul, să faci cu el precum e plăcut în ochii tăi” (Ester 3:11). Ce înseamnă asta? Fă rost de bani în orice fel care ți se pare adecvat și cel mai eficace. Activarea planului diabolic s-a amânat cu un an ca să se formeze un mediu social care să accepte planul.

În acest moment apare Ester. După părerea marelui înțelept contemporan, HaRav Adin Steinsaltz ea a fost introdusă în casa împăratului ca un agent secret a cărei misiune era zădărnicierea planului de a-i vătăma pe evrei. Posibilitatea de a-i ataca pe evrei exista deja de la începutul domniei lui Ahașveroș, după cum citim chiar din Tanach: „Apoi, sub domnia lui Ahașveroș, la începutul domniei lui, au scris o scrisoare de acuzare împotriva locuitorilor lui Iuda și ai Ierusalimului” (Ezra 4:6). Aceasta este clipa în care Ester trebuie să-și însușească misiunea: „Și oare cine știe dacă nu pentru o vreme ca aceasta ai ajuns la împărăție?” (Ester 4:14). Probabil că în afara păcălelilor care veneau ca să-i stârnească lui Ahașveroș gelozia și furia, Ester a făcut o treabă profundă de convingere. Primul țel al convorbirii a fost să-l convingă pe Ahașveroș că nu are nicio noimă să iasă la încă o campanie militară după eșecul din prima. Ea probabil i-a explicat cu mult tact că ar fi mai bine să-și fortifice guvernarea în uriașul imperiu moștenit de la tatăl său: „... din India și până în Etiopia [peste] o sută douăzeci și șapte de ținuturi” (Ester 1:1). Până la epoca persană nu a existat așa un imperiu și aceasta justifică consolidarea și

întărirea lui. Ester susține că într-o astfel de misiune, tocmai evreii care sunt răspândiți în tot imperiul „un popor risipit și împrăștiat” (Ester 3:8) pot fi o putere importantă. Ei excelează în comerț și economie și pot consolida legăturile între porțiunile imperiului „căci vrăjmașul nu-i vrednic de pierderea împăratului” (Ester 7:4), adică daunele de la exterminarea evreilor sunt cu mult mai mari decât câștigul care se poate atinge prin distrugerea lor.

Marele succes al lui Ester a constat în convingerea lui Ahașveroș să renunțe la încă o campanie militară. Așadar, planul lui Haman nu numai că era inutil, ci a devenit periculos și amenințător. Urcarea lui Mordehai la curtea lui Ahașveroș este rezultatul anulării planului lui Haman și inițierea unui plan economic nou. În noul plan au fost incluse îmbunătățirea căilor de transport pentru dezvoltarea comerțului. Pentru atingerea scopului era necesară colectarea tuturor taxelor și exact aceasta a făcut Ahașveroș: „Și a pus împăratul Ahașveroș un bir asupra țării” (Ester 10:1). Aceste fapte le găsim și în cartea „Istoriei” a lui Herodot, cartea a noua, care se ocupă de acțiunile lui Xerxes pentru întărirea imperiului după întoarcerea lui din Grecia.

Dimensiunea spirituală a divinității din carte reprezintă, între altele prin inteligența deosebită dată de Domnul Dumnezeu lui Mordehai și Ester ca ei să acționeze corect la timpul potrivit.

La sfârșit, cartea „Istoriei” a lui Herodot ne dă oportunitatea să înțelegem și să considerăm cartea „Ester” ca o poveste adevărată și credibilă și din punct de vedere istoric.

Şabat Hazon - Un Şabat de pregătire spirituală pentru 9 Av שבת חזון [anul 5784]

Şabat Hazon (viziune) este Şabatul dinaintea zilei de 9 Av, ziua distrugerii celor două Temple. Numele îi vine de la primul cuvânt al haftaraei din acest Şabat, din cartea lui Isaia cap.1. Versetul 1 începe „viziunea lui Isaia”. În acest Şabat, spre deosebire de Şabat HaGadol sau de Şabat Şuva, întotdeauna se citeşte aceeaşi pericopă, Devarim şi aceeaşi haftara, Isaia cap.1, versetele 1-27 (la Aşkenazi). Aceasta este cea de a treia şi ultima din cele trei haftarot de nenorocire de *poranuta* דפורענותא.

Acest Șabat cade spre sfârșitul celor trei săptămâni de „strâmtorare”, după el regulile de doliu fiind cele mai aspre. De obicei, de Șabat, este interzis doliul, iar persoanele care stau *șiva* שבועה trebuie să întrerupă ritualul și să-l reia după ieșirea din Șabat. De Șabat Hazon, așkenazii obișnuiau să nu-și schimbe hainele din cele de zi de zi în cele festive de Șabat. Astăzi, majoritatea s-au lepădat de acest obicei și îmbracă veșminte festive.

În citirea Torei în acest Șabat sunt unele semnale de doliu. De obicei, pe 9 Av la citirea cărții de Lamentații, cartea se citește cu o intonație melodică diferită de ceea în care se citește pericopa săptămânii. De Șabat Hazon, versetul din Deuteronom 1:12, care începe cu cuvântul *eicha* איכה, care este și primul cuvânt din Lamentații și chiar și numele cărții în ebraică se citește cu o intonație aparte. De asemenea și haftaraua se citește cu această intonație, iar de Cabalat Șabat, poeziile Lecha Dodi și celelalte se cântă cu o melodie diferită.

Evreii hasidim, gruparea religioasă care conține peste jumătatea evreilor credincioși din lume, inclusiv evreii din România, au desființat în acest Șabat tradițiile de doliu. Ei au declarat că acest Șabat este unul de bucurie mai amplă decât în alte Șabatoturi și în niciun caz nu este unul de doliu.

Marele înțelept Rabi Levi Ițhak din Berdicev (Ucraina, sfârșitul sec. 18) ne învață că în acest Șabat se arată fiecărui evreu cel de al treilea Templu, ca să-l încurajeze ca fiecare să contribuie la construirea lui.

Puțină istorie

În Talmud haftaroturile aproape că nu se discută. Nici acest Șabat încă nu este văzut acolo ca unul special. Este vorba doar despre Roș Hodeș Av care cade de Șabat, însă nu este vorba despre această haftara din Isaia cap. 1. Tradiția de a citi o haftara specială de Șabatul dinainte de 9 Av, era cunoscută mai târziu, de primii comentatori (sfârșitul primului mileniu și începutul celui de al doilea). Despre citirea haftaraei în acest Șabat sunt versiuni diferite. Rambam, de exemplu: „Poporul obișnuia să citească haftarot de muștrare trei Șabatot înainte de 9 Av; în primul din Ieremia, în al doilea din Isaia și în al treilea din Lamentații”. Este diferit de astăzi când toate s-au mișcat cu o dată și la primul Șabat s-a mai adăugat una luată tot de la Ieremia. Baalei Hatosfot (cei care au adăugat la Talmud, din Franța și Germania dinaintea lui Rambam, perioada lui Rași), la adăugările lor la Tractatul Meghila 31:b aduc ordinea care există și astăzi. Acesta era probabil obiceiul pe vremea Talmudului în Israel, nu în Babilon.

De ce sunt atâtea variante? Explicația este foarte lungă și întortocheată. Însă baza este deslușirea primului capitol din Isaia: oare aici este doar muștrare ori este și doliu și poate și consolare? Răspunsul îl lăsăm deocamdată fiecărui cititor al acestui scurt articol. Important este ca în acest Șabat să începem pregătirile sufletești pentru crunta zi de 9 Av - *Tișa beAv* תשעה באב, când a început calvarul poporului evreu - exilul - din care încă nu s-a eliberat definitiv.

Șabat Kala (Șavuot) שבת פְּלָה [anul 5784]

Șabatul dinaintea Sărbătorii de Șavuot – sărbătoarea dării Torei *Matan Tora* מתן תורה, se numește în scripturile evreiești și „Șabat Kala” (mireasă), așa cum apropierea unei nunți se menționează prin unele evenimente deosebite care se țin în casa mirelui și a miresei. Emoția înaintea dării Torei seamănă cu emoția dinaintea unei nunți. Aceasta este doar una din explicațiile din midraș despre numărătoarea Omerului.

„Șapte săptămâni să-ți numeri; de când începe să se pună secera în holdă să începi să numeri șapte săptămâni. Și să faci Sărbătoarea Săptămânilor pentru Domnul, Dumnezeul tău, din ofranda de bunăvoie pe care o vei da, precum te-a binecuvântat Domnul, Dumnezeul tău. Și să te bucuri înaintea Domnului, Dumnezeului tău – tu, fiul tău, fiica ta, sclavul tău, slujnica ta, levitul care e în orașele tale, prozelitul, orfanul și văduva care sunt în mijlocul tău – în locul pe care Domnul, Dumnezeul tău, îl va alege ca să-l sălășluiască numele acolo. Amintește-ți că ai fost sclav în Egipt și păstrează și înfăptuiește aceste legi” (Deuteronomul 16:9-12).

La numărătoarea Omerului ca și la mișvoturile legate de o nuntă, noi accentuăm punctul de vedere social al sărbătorii, adică noi trebuie să împărtășim bucuria noastră cu cei săraci și fragili. Fără ei, bucuria nu este întreagă.

Noi ne vom referi aici la una dintre miresele sărace, Rut Moabita. Atenția și grija față de sărac și ajutorul care i se dă rezultă din legile și regulile adunării spicelor de pe câmp. După aceste reguli, îi este interzis secerătorului să ridice spice care au căzut pe pământ în timpul secerișului, nici să se întoarcă să secere spici pe care le-a uitat pe marginea câmpului. El trebuie să lase toate aceste spice săracilor ca ei să le adune. Rut cunoștea aceste reguli și ea a acționat după ele. Ea mergea în urma secerătorilor și aduna spicele. Însă din cartea Rut capitolul 2:1-17 reiese că era un obicei urât al unor tineri de a șicana pe aceste tinere. Nici măcar să bea apă din vasele secerătorilor nu le lăsau. Cu toate acestea, această mișva era împlinită mai mult sau mai puțin. Dar cu defecte. Legea rămâne lege, dar săracul rămâne sărac, iar oamenii rămân oameni, mai ales răufăcătorii dintre ei.

Când noi facem un act de caritate trebuie să-l facem cu bunăvoință și apreciere. Chiar și Rambam ne învață acest lucru în opera sa monumentală „Mișne Tora” spunând că oricine donează din caritate cu fața încruntată la pământ, chiar dacă a dat o mie de talanți de aur nu va fi acceptată ca o virtute doar dacă a dat-o cu bucurie.

Generozitatea necesită un efort și nu numai când dai unui sărac. Generozitatea înseamnă să ne punem pentru un moment la o parte toate râvnele noastre și să fim atenți la nevoile semenului nostru. Aceasta ne spune și Rambam – să dăm dovadă de afecțiune față de sărac. Acesta era și păcatul secerătorilor din cartea „Rut” – ei nu arătau niciun fel de afecțiune săracilor.

Mai mult decât atât – Rambam ne atenționează în legătură cu săracii sau oricine căruia îi dăm din banii noștri este un nevoiaș. Nimănui nu-i place să fie într-o asemenea poziție de nevoiaș, sărman și slab. De aceea trebuie să-l respectăm, să-i facem puțină plăcere și să încercăm să-l înveselim.

Midrașul „Rut Raba” mai face un pas. Rut îi spune lui Naomi, soacra ei: „Numele bărbatului cu care am făcut [treabă] astăzi e Boaz” (Rut 2:19). Despre aceasta spune midrașul: „Învățătură în numele lui Rabi Iehoșua. Mai mult decât stăpânul face pentru sărac, face săracul pentru stăpân. Nu scrie „care a făcut [treabă] cu mine”, ci „care am făcut [treabă] cu el”. Multă muncă am făcut cu el ca să-mi dea să mănânc chiar și o singură felie... Rabi

Avun a spus: săracul acesta stă la poarta ta, iar Domnul stă la dreapta lui. Dacă îi dai, Cel care stă la dreapta lui te va binecuvânta și dacă nu, El se va debarasa de omul acela, după cum scrie în Psalmi 109:31: „Căci El va sta la dreapta celui sărac”, adică îl va susține” (Rut Raba 5:9).

Așadar, în acest Șabat noi ne pregătim sufletește să ne amintim de darea Torei poporului evreu pe Muntele Sinai, așa cum se pregătește o mireasă pentru nunta ei. Sărbătoarea de Șavuot nu este numai aceasta, ci este și o zi în care îi onorăm pe străinii care au hotărât necondiționat să trăiască între noi – fie convertiți, fie nu – să se bucure cu noi, dar să și sufere, să lupte alături de noi și chiar să-și sacrifice viața. Noi amintim toate acestea citind în această zi cartea Rut despre moabita care se alătură nesilită și de bunăvoie poporului evreu, devine evreică și este mama-bunică a singurei dinastii regale evreiești, cea a nepotului ei, mărețul rege David, care s-a născut și a murit în ziua aceasta de Șavuot.

Șavuot - Cartea Rut; două femei incredibile: Naomi și Rut [anul 5784]

Cartea Rut pare la prima vedere o idilă pașnică, care începe cu o familie care în momente de criză părăsește barca care se scufundă și din toată familia supraviețuiește doar mama. Iată că foametea a încetat și ca atare ea decide să se întoarcă în Iuda. Femeia singuratică se hotărăște să ajungă în țară de una singură. În mod neașteptat ea ajunge însoțită de o tânără – nora ei străină, moabită. Aceasta își asumă grija pentru veniturile lor și câștigă bunătatea și sprijinul unuia din bogătașii orașului Bet-Lehem. Mama familiei refăcute, din proprie inițiativă provocând căsătoria acestui avut cu nora ei. Toată comunitatea o felicită din tot sufletul, iar nepotul care se va naște ca să-i aline singurătatea, nepotul acestuia nu este altul decât marele rege David. Cartea ne aduce culorile câmpiilor remarcabile cu cereale. Noi vedem o idilă țărănească familiară, relaxantă și dulceagă, care numai înveselește cititorii.

Însă acesta este un camuflaj pastoral cu care se înfășoară cartea. Nu conține nici bociri, nici povești de război, nici jeliri și nici înfruntări între profeți și poporul greu de stăpânit. Este o poveste familiară cu un sfârșit fericit.

Toate acestea sunt o mască de câmpii de cereale care se clatină în vânt sub care se ascunde o poveste de moarte și durere, părăsire și izolare, dar și îndrăzneală și relații personale care luminează bezna.

Primele versete ale cărții reprezintă înnodarea din ce în ce mai strânsă a singurătății cu moartea în jurul lui Naomi. Ea rămâne fără soț și fără fii: „Femeia a rămas fără cei doi copii ai ei și fără soțul ei” (Rut 1:5), o văduvă străină, singură, într-o țară străină. Nu este nevoie de prea multă imaginație ca să descriem sufletul ei devastat. Ea le mărturisește lui Rut și Orpa – nurorile ei, de câteva ori că ea se simte blestemată: „căci sunt foarte amărâtă pentru voi, căci a ieșit împotriva mea mâna Domnului” (Rut 1:13). La fel cuvintele pe care le spune vecinilor sale din Bet-Lehem care se emoționează la întoarcerea târzie a ei: „Nu mă [mai] numiți Naomi, ci numiți-mă Mara, căci m-a

amărât Atotputernicul mult. Eu am plecat plină și Domnul m-a înapoiat goală. De ce să mă numiți Naomi, când Domnul a mărturisit împotriva mea și Atotputernicul mi-a făcut rău” (Rut 1:20-21).

În agonia ei de singurătate ea își dorește doar să se întoarcă la meleagurile vieții ei și să moară în singura țară în care ea s-a simțit acasă. Însă dacă citim cu atenție capitolul 1, putem observa că o mare parte este dedicată încercărilor de a convinge pe cele două nurori să nu i se alătore, ci să rămână în țara lor natală. De ce? Fiindcă încercările de reabilitare la Bet-Lehem sunt egale cu zero. Ea își adună toate capacitățile retorice în aceste încercări pentru ca ele să se întoarcă „fiecare la casa mamei ei” (Rut 1:8).

Însă oare de ce? Doar nimic altceva nu ar bucura-o mai mult decât dacă cele două tinere i s-ar alătura. Nurorile ei iubite doresc să se alătore ca s-o aline în neplăcuta ei întoarcere. Replica lui Naomi este surprinzătoare. În loc să le strângă la piept ca să se sprijine pe ele, ea alege să le alunge de lângă ea cât mai repede.

Naomi se gândește doar la ele și nu la ea însăși. Naomi se simte blestemată „Eu am plecat plină și Domnul m-a înapoiat goală”. În loc să simtă compătimire în fața situației ei, ea are grija celor două tinere și a viitorului lor. Acesta este gestul uman superior din toată cartea și ne semnaleză cele care vor urma.

În timp ce Naomi este ocupată cu nurorile ei, Rut este ocupată de durerea lui Naomi. Rut nu renunță și ea ajunge împreună cu soacra ei la Bet-Lehem. A doua zi iese să adune spice – un fapt care nu este ușor deloc pentru o moabită, care este o femeie străină cu un status ilegal. Pe câmpie se ascund primejdiile de hărțuire. În momentul acela apare Boaz, stăpânul terenului și hotărăște s-o apere: „Am poruncit slugilor deja să nu se atingă de tine” (Rut 2:9).

Rut adună spice cu perseverență și astfel umple lipsurile lui Naomi nu doar cu o felie de pâine, ci și cu o felie de grijă și susținere. Acest belșug al lui Naomi parcă s-ar scurge de pe ea și așa se trezește din nou gândind la semenul ei, la Rut: „Voi căuta așadar pentru tine un [loc de] odihnă ca să-ți fie bine” (Rut 3:1). Iar Rut? Ea – după o noapte tulburoasă, după ce i-a asigurat și veniturile și sprijinul, Boaz i-a făgăduit „Dacă el te va răscumpăra, bine, să răscumpere. Și dacă nu va dori să te răscumpere, te voi răscumpăra eu – viu este Domnul” (Rut 3:13). După ce Boaz i-a umplut sacul cu orz, ea s-a uitat în ochii soacrei ei și a spus: „Aceste șase [măsuri] de orz, mi le-a dat, căci mi-a spus, nu te duce cu mâna goală la soacra ta” (Rut 3:17).

Toate onorurile primite de familie se dau lui Naomi, chiar și cele meritate de Rut. De aceea, nu trebuie să ne mire următorul verset, după ce Rut a născut un băiat: „Iar vecinele i-au dat nume, spunând, i s-a născut un fiu lui Naomi” (Rut 4:17). Capabilitatea lui Naomi de a oferi este uriașă, până și Rut și-a considerat fiul ca un urmaș direct al lui Naomi. Gândurile lui Rut erau îndreptate spre soacra ei care era în doliu și grija ei era cum s-o sprijine mai bine. Ea este ocupată nu doar cu binele ei, ci și cum să-i umple brațele lui Naomi cu spiritul bebelușului nou născut.

Așadar nu este o idilă dulceagă, ci o poveste despre două femei pierdute, care au reușit să se refacă prin dăruire una celeilalte. Aceste femei ne învață că atunci când totul pare pierdut, putem reveni și repara problema.

Cartea Rut ne învață, între altele, că mari revoluții încep de la indivizi care pot percepe durerea semenului lor – aceasta fiind începutul reparării sociale. Generozitatea este idea principală a cărții Rut și al celor două femei exemplare de la care fiecare dintre noi ar fi bine să ia cel puțin o bucată. Așa vom fi o societate mai bună și mai dreaptă.

Sucot - Hošana Raba הושענא רבה [anul 5784]

Hoşana Raba „Marea implorare (salvează-mă te rog)” este numirea celei de a șaptea (ultima) zi a sărbătorii de Sucot, pe data de 21 Tişre, cu o zi înainte de sărbătoarea din Tora numită Şmini Ațeret. În Templu, această zi era apogeul ritualului cu salcia *mițvat arava* מצוות ערבה. În această zi, obișnuiau în Templu să pună ramurile de salcie în picioare pe altar, chiar și în ziua de Şabat. Astăzi, tot ce a mai rămas de la acest ritual este „lovirea sălciilor” în această zi. De asemenea tot atunci se spun mai multe Hoşaanot (*piutim*, cântece religioase) decât în celelalte zile ale sărbătorii.

Ziua este amintită pentru prima oară în Midraş Şoher Tov despre Tehilim în Psalmul 17.

Ritualul în Templu

Mițvat Arava în Templu era executată pe altarul din Azara (din fața Templului). Altarul avea gropițe în jurul lui, în care erau băgate sălciile ca să se încline peste altar. Cohanimii (preoții) înconjurau altarul o dată în fiecare zi a sărbătorii de Sucot, iar în ziua aceasta îl înconjurau de șapte ori. Toate acestea ne sunt prezentate în Mişna, tractatul Suca 4:5.

În Talmud sunt câteva dispute legate de unele aspecte ale acestui ritual. Cel mai aprig era, probabil, cel care a stabilit că el se ține și de Şabat. De aceea, când s-a stabilit definitiv calendarul, a fost aranjat așa ca această zi să nu mai cadă niciodată de Şabat.

Obiceiuri

- **Învățătura nopții de Hoşana Raba** - *Tikun lel Hoşana Raba* תיקון ליל הושענא רבה. În această noapte, foarte mulți obișnuiesc să rămână treji ca să învețe toată noaptea Tora dintr-un sidur numit „*Tikun lel Hoşana Raba*” sau se învață după alegerea participanților. De obicei se citește din cartea Devarim-Deuteronom și din Psalmi, deoarece ei sunt atribuiți regelui David, care este și unul din *uşpezin*, oaspeți în Suca. Unii mai adaugă și un fragment de Selihot.
- **Baterea sălciilor** - *Hibut aravot* חיבוט ערבות. Obiceiul este să se lege împreună 5 sălcii și să se bată cu ele pe podea de 5 ori. Unii o fac nu pe podea, ci direct pe pământ. Numărul de cincisprezece este introdus târziu și vine din Cabala. Nu toți le țin cu rigoare. Aşkenazimii spun *piutul „Taane emunim”*.
- **Binecuvântarea „Pitka Tava”** פתקא טבא. Evreii Aşkenazi își urează *Pitka Tava* sau în yidiş *A git kittel* care înseamnă „Un bilețel bun”. Credința este că în această zi Dumnezeu dă pe mâinile mesagerilor bilețele cu sentința fiecăruia dată încă de Iom Kipur, care mai poate fi schimbată în ultima clipă a acestei zile.
- *Kreplech* קרעפלך. Aşkenazii mănâncă *kreplech*, un fel de colțunași umpluți cu carne în supă.
- Ritualuri care nu se mai țin. Cel puțin două ritualuri din Evul Mediu nu se mai practică: înconjurarea Muntelui Mălinilor și „Obiceiul umbrii” *minhag hațel* מנהג הצל.

Rugăciuni

În ziua acesta se adaugă la rugăciunile de Hol HaMoed și altele, cum ar fi Psalmul 130, binecuvântarea *Yiştabah, Ata hereta* și cele 13 principii *Midot*. Nu se citește *Nişmat col hai*. Unii spun Selihot înaintea rugăciunii.

În cartea profetului Hagai cap.2, versetul 1 ni se spune că această profeție i s-a spus lui Hagai în ziua de 21 al lunii a șaptea, adică de Hoșana Raba. Probabil din această cauză apare în Talmud, tractatul Suca 44:a că baterea sălciilor în această zi este un „obicei de la profeți”, *Minhag Neviim* מנהג נביאים ”.

Există foarte multe midrașim despre această zi. De exemplu, marele înțelept Isaac Tyrnau (Austria, sec.14) în cartea sa despre obiceiuri *Sefer HaMinhaghim* aduce un midraș antic: „De ce se numește Hoșana Raba? Dumnezeu i-a spus lui Avraham, Eu sunt unic și tu ești unic, voi da fiilor tăi o zi specială în care să-și ispășească vinile - aceasta este Hoșana Raba”.

Cartea „Zohar” stabilește vehement ziua aceasta ca ziua pecetlirii judecății: „**În noaptea când intră sărbătoarea, bilețelele ies din casa regelui. În ziua a șaptea a sărbătorii (de Sucot) este terminarea judecății lumii și bilețelele ies din casa regelui. În ziua aceea el le dă în mâinile executorului și se termină judecata**”.